2018.006

Archeologienota Wevelgem Menenstraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE en Maarten BRACKE

15-6-2018

Titel: Archeologienota Wevelgem Menenstraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke en Maarten Bracke

Kaartmateriaal opgemaakt door Archeopunt gcv; Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18020 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2018A97

Intern projectnummer: 2018.006

Locatiegegevens: Evergem Wevelgem Menenstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 64263,4 en Y: 166249,89; X: 64456,7 en Y: 166393,51

Kadastergegevens: Wevelgem, afdeling 1, sectie C, percelen 118x, 119k2, 119d2 (zie figuur 22)

Topografische kaart: zie figuur 20 en 21

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Kris Van Quaethem (assistent-archeoloog) en Stephanie Van Praet (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 15/06/2018

© Acke & Bracke bvba, Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING 4

1.1. WETTELIJK KADER 4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT 4
1.2.1. VRAAGSTELLING 4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN 4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE 5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE 5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK 6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN 6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING 6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN 6

2. BUREAUONDERZOEK 7

2.1. HUIDIGE TOESTAND 7
2.2. GEPLANDE WERKEN 17
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING 20
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING 20
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING 22
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING 24
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING 25
2.4. HISTORISCHE SITUERING 28
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING 38

3. SYNTHESE 39

3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON 39
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK 39
3.3. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN 40

4. SAMENVATTING 42

5. BIBLIOGRAFIE 44

6. BIJLAGES 45

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Wevelgem Menenstraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de bodemingrepen 1000m² of meer bedragen, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.[1] Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt[2], de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius[3], een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.[4] Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.[5]

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

---

[1] https://cai.onroerenderfgoed.be/

[2] http://www.geopunt.be/kaart

[3] http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/

[4] http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/

[5] http://www.ngi.be/topomapviewer/

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Ook werd een plaatsbezoek uitgevoerd en werden enkele controleboringen geplaatst. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het plangebied is 16 573m² groot en gelegen ten zuiden van de Menenstraat in Wevelgem. Het is bereikbaar via een zuidelijke zijstraat met dezelfde naam. Het terrein kent min of meer een L-vorm en is zo goed als volledig (ca. 90%) bebouwd of verhard. Op de site is een bedrijf gevestigd, dat momenteel niet meer in dienst is. De gebouwen bevinden zich centraal en in het oosten, in een L-vorm, in het westen is een verharding aanwezig en heeft het terrein uitweg naar de Menenstraat. In een noordelijke uitstulping ligt een grasplein, met een oppervlakte van ca. 630m². Dit grasplein is hoger gelegen dan het verharde deel ten zuiden ervan. Op het terrein is duidelijk zichtbaar dat het terrein is genivelleerd voorafgaan de aanleg van de verharding: in het noordelijke verharde deel werd ca. 50cm grond weggegraven, die vermoedelijk in het zuidelijke verharde deel is gebruikt als ophoging voorafgaande de verharding, met de bedoeling om een zo vlak mogelijke verharde zone te bekomen. Deze afgraving is duidelijk te zien op de overgang van het grasplein naar het noordelijke verharde gedeelte. In de zuidoostelijke hoek is een groenzone met een bomenrij op de zuidelijke grens aanwezig, alsook een interne wegenis, een bijgebouw en een silo.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).

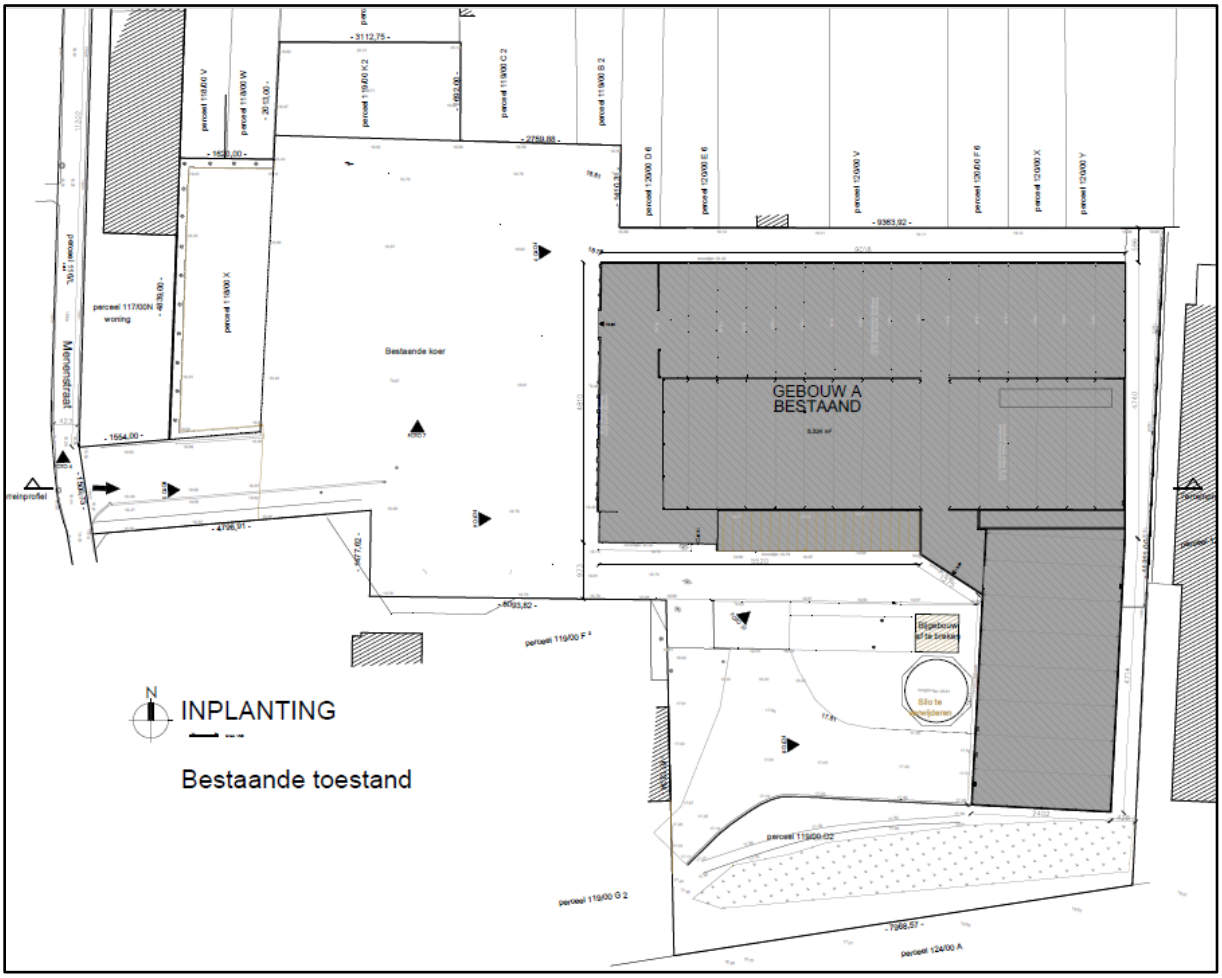

Figuur 2 Plan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).

Figuur 3 Zicht vanaf de inrit naar het noorden (foto genomen op 14/06/2018).

Figuur 4 Zicht vanaf de inrit naar het noordoosten (foto genomen op 14/06/2018).

Figuur 5 Zicht vanaf de inrit naar het oosten (foto genomen op 14/06/2018).

Figuur 6 Zicht van op de verharding naar het noorden, met duidelijk zichtbaar de afgraving tussen het noordelijke deel van de verharding en de gronden ten noorden ervan (foto genomen op 14/06/2018).

Figuur 7 Zicht vanuit het zuidoosten naar het oosten (foto genomen op 14/06/2018).

Figuur 8 Zicht vanuit het zuidoosten naar het oosten (foto genomen op 14/06/2018).

Figuur 9 Zicht vanuit het zuidoosten naar het noorden, met zicht op de leegstaande gebouwen (foto genomen op 14/06/2018).

Figuur 10 Zicht vanuit het zuidoosten naar het noorden, met zicht op de leegstaande gebouwen (foto genomen op 14/06/2018).

Figuur 11 Zicht vanuit het oosten naar het westen (foto genomen op 14/06/2018).

Figuur 12 Zicht binnen de leegstaande fabrieksgebouwen (foto genomen op 14/06/2018).

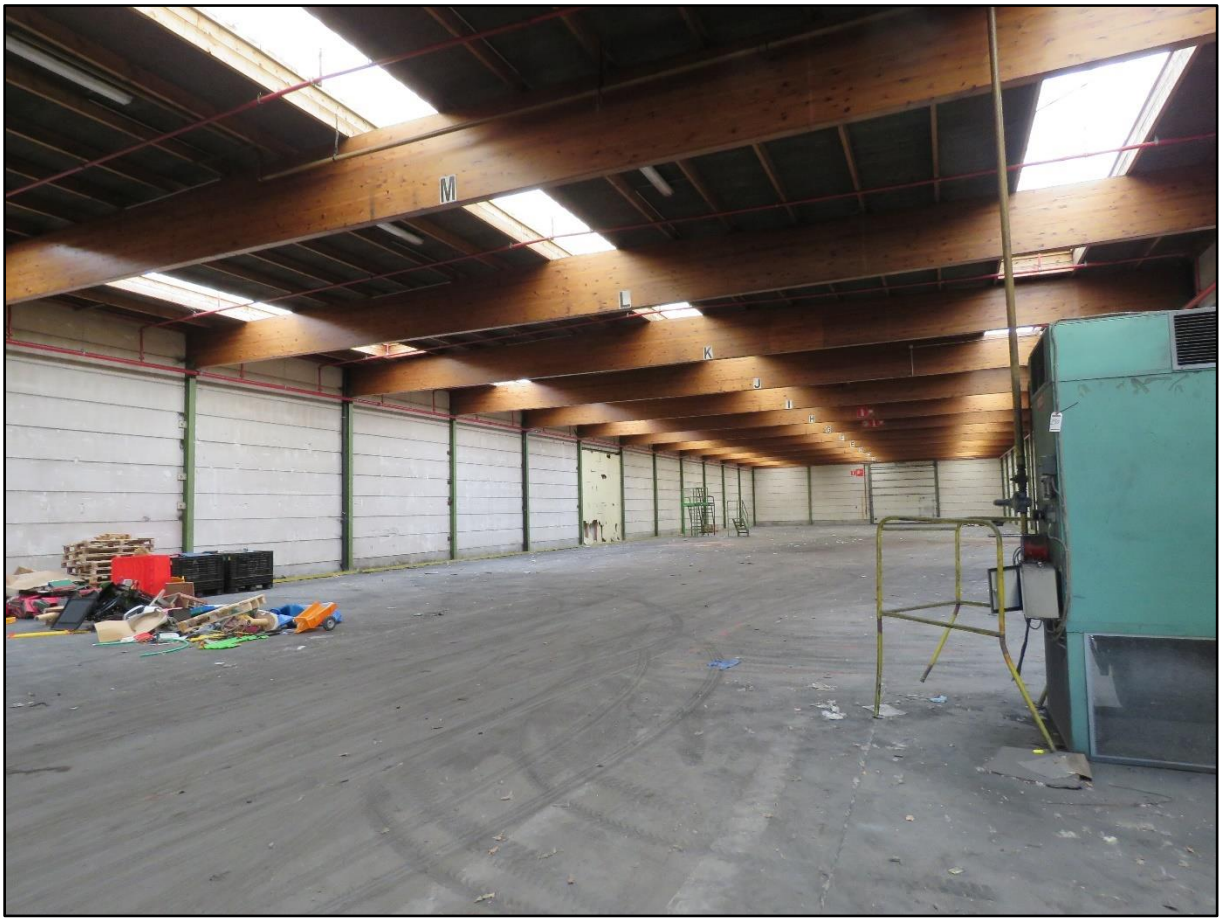

Figuur 13 Zicht binnen de leegstaande fabrieksgebouwen (foto genomen op 14/06/2018).

Bij het plaatsbezoek werden 3 controleboringen geplaatst op de onverharde delen van het terrein. Deze werden als volgt beschreven:

- BP1:
- ophoging 0-35cm
- vermengde laag 35-75cm
- restant B-horizont: 75-90cm
- c-horizont: vanaf 90cm vrij zandig

- BP2:
- ophoging/vermenging 0-35cm
- vermengde teelaarde met grove baksteenbrokken 35-75cm
- C-horizont 75cm vrij zandig
- BP3:
- ophoging/vermenging 0-25cm
- vermengde teelaarde met grove baksteenbrokken 25-65cm
- C-horizont 65cm vrij zandig en vrij nat

Hieruit blijkt dat op deze niet verharde delen een verstoring aanwezig is tot 65 à 75cm onder het maaiveld.

Figuur 14 Lokalisering van de boorpunten op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).

Figuur 15 Controleboring 1.

Figuur 16 Controleboring 2.

Figuur 17 Controleboring 3.

2.2. Geplande werken

De bouwplannen zijn te vinden in de bijlage, een uitsnede wordt hieronder weergegeven.

Het bestaande gebouw (A) in de noordoosthoek wordt verbouwd en gedeeltelijk afgebroken. Op de westelijke parkeerzone wordt een nieuw gebouw (B) opgericht, gefundeerd op palen. Het bijgebouwtje en de silo worden afgebroken. Er wordt een nieuwe interne wegenis aangelegd, met in het zuidoosten een grote parking. De groenbuffer in het zuidoosten blijft grotendeels behouden. De omgevingsaanleg voorziet in nieuw aan te planten bomen langsheen de zuidgrens en het creëren van smalle groenstroken langs de overige grenzen en op de parking. Ten noorden van gebouwen A en B en ten westen van gebouw B wordt een smalle waterbuffer aangelegd. Onder de nieuwe interne wegenis/verharding worden nieuwe nutsleidingen aangelegd. Het kleine grasveldje in de noordelijke uitstulping blijft ongewijzigd.

Bijkomend op bovenstaande gegevens kon de architect nog volgende zaken aangeven:[6]

1. De binnenvloer in het bestaand te verbouwen gebouw A zal behouden worden. Eventueel zal hier wel een technische sleuf (ongeveer 1m breed en 1m diep) noodzakelijk zijn om elektr./water/gas/tv/tel in alle units te kunnen voorzien. Dit zal bestudeerd worden bij uitvoering.

2. De buitenvloer voor unit 14 zal vermoedelijk behouden blijven. Indien deze toch vernieuwd wordt zal de uitgraving hiervoor niet dieper zijn dan de bestaande verharding aangezien de niveaus behouden zullen blijven.

3. De resterende buitenvloer wordt vermoedelijk vernieuwd. Hier is dezelfde redenering echter van toepassing. Aangezien alles al bijna verhard is zal de uitgraving voor een nieuwe verharding niet dieper gaan dan de bestaande vloeropbouw aangezien de niveaus behouden zullen blijven.

4. Gebouw B is een nieuwbouw. Dergelijke gebouwen worden meestal gefundeerd met putfunderingen die aanzetten op 1,20m diepte. Voor de vloeropbouw is dezelfde redenering als in punt 3 van toepassing.

5. 1 technische sleuf zal de hele site doorlopen voor de verdeling van alle nutsvoorzieningen (1m breed, 1m diep).

Besluitend kan gesteld worden dat het grootste deel van de bodemingrepen niet dieper gaan dan de reeds bestaande verstoring die ontstaan is bij het aanleggen van de huidige verharding en vloer. Enkele uitgravingen gaan wel dieper, deze zijn ofwel sleufvormig (1m breed, 1m diep) ofwel puntsgewijs (ca. 1 x 1m en 1,20m diep).

[6] Informatie per email ontvangen op 15/06/2018.

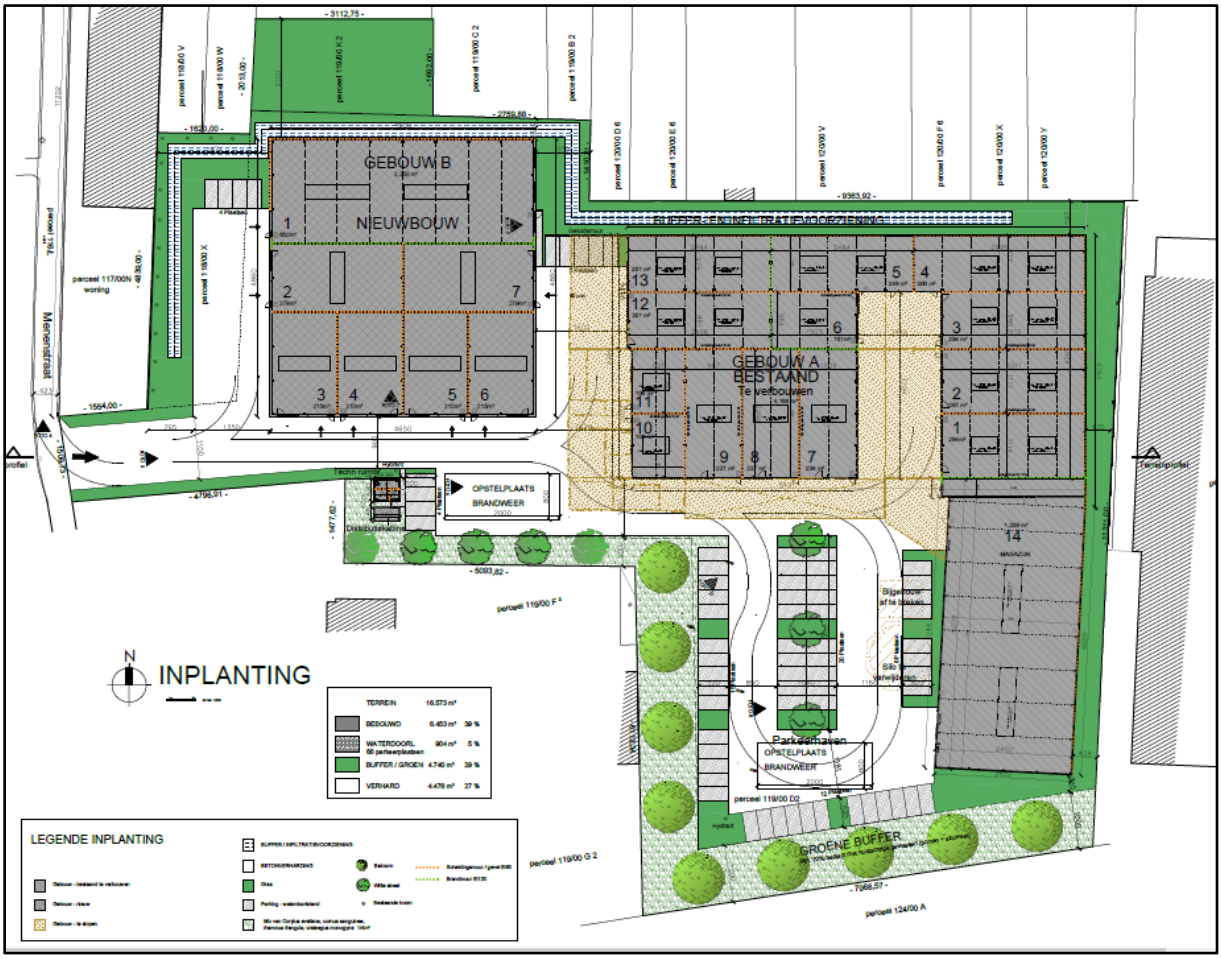

Figuur 18 Uitsnede uit het inplantingsplan van de geplande werken (bron: initiatiefnemer).

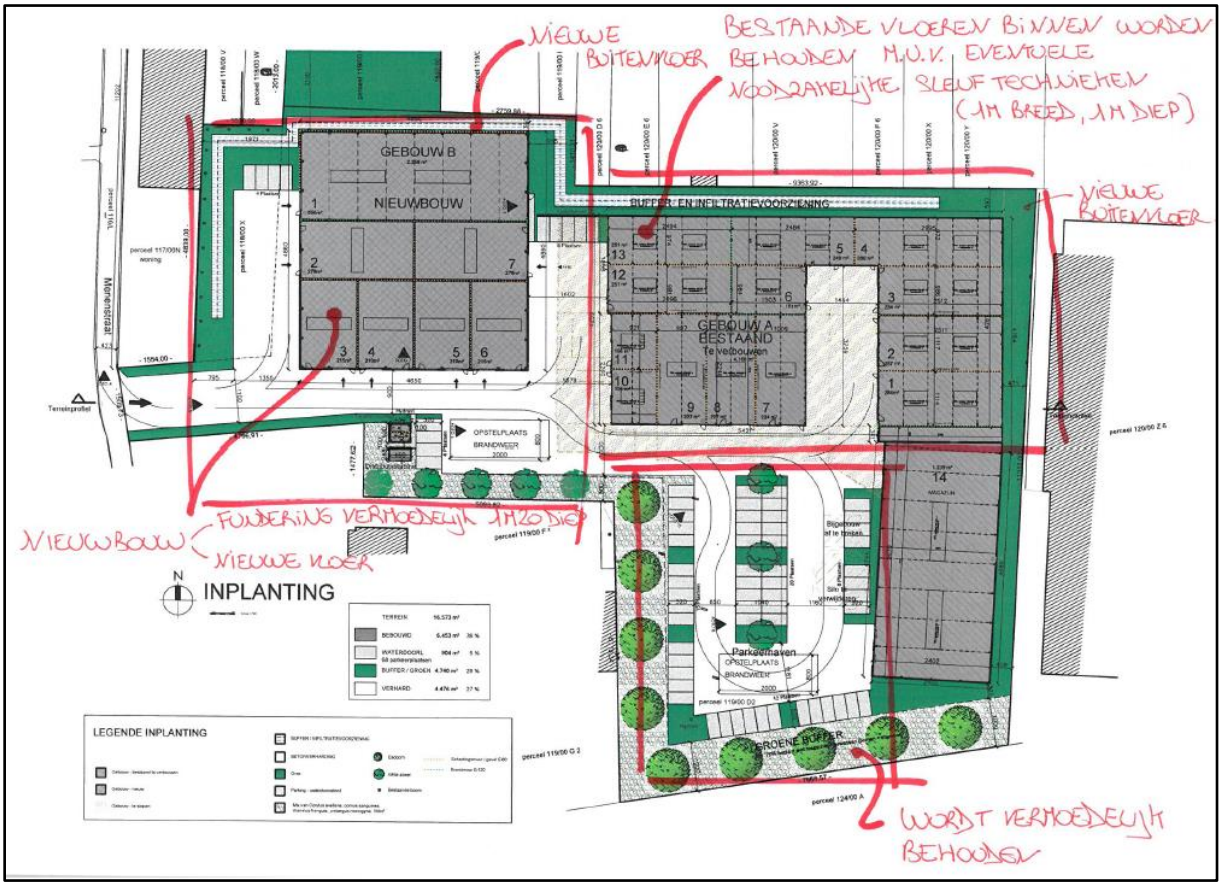

Figuur 19 Schetsmatige aanduiding van de geplande bodemingrepen op het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

Het projectgebied bevindt zich ten westen van de dorpskern van Wevelgem, en ten oosten van de kern van de stad Menen, ongeveer centraal tussen beide in. Wevelgem is een fusiegemeente in het zuiden van West-Vlaanderen, nabij de Franse grens, en bestaat uit Wevelgem in het zuiden, Gullegem in het noordoosten en Moorsele in het noordwesten. In het zuiden vormt de Leie de grens met Lauwe en Marke, in het westen grenst de gemeente aan Menen, Geluwe en Dadizele, in het noorden aan Ledegem, Rollegem-Kapelle en Sint-Eloois-Winkel en in het oosten aan Heule en Bissegem. Het plangebied ligt ten zuiden van de Menenstraat, die vanuit Menen in het westen naar Kortrijk in het oosten loopt. Aan de noordzijde wordt het plangebied begrensd door woningen en tuinen langsheen deze Menenstraat, in het oosten is een ander industrieel gebouw aanwezig. In het zuiden strekken zich landbouwgronden uit tot aan de Leie, en in het westen is een zuidelijke zijstraat van de Menenstraat gelegen, eveneens Menenstraat genaamd, alsook enkele woningen langsheen deze straat.

Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het plangebied aangeduid als 'Andere bebouwing' en 'Akkerbouw', dit komt niet geheel overeen met het huidige gebruik.

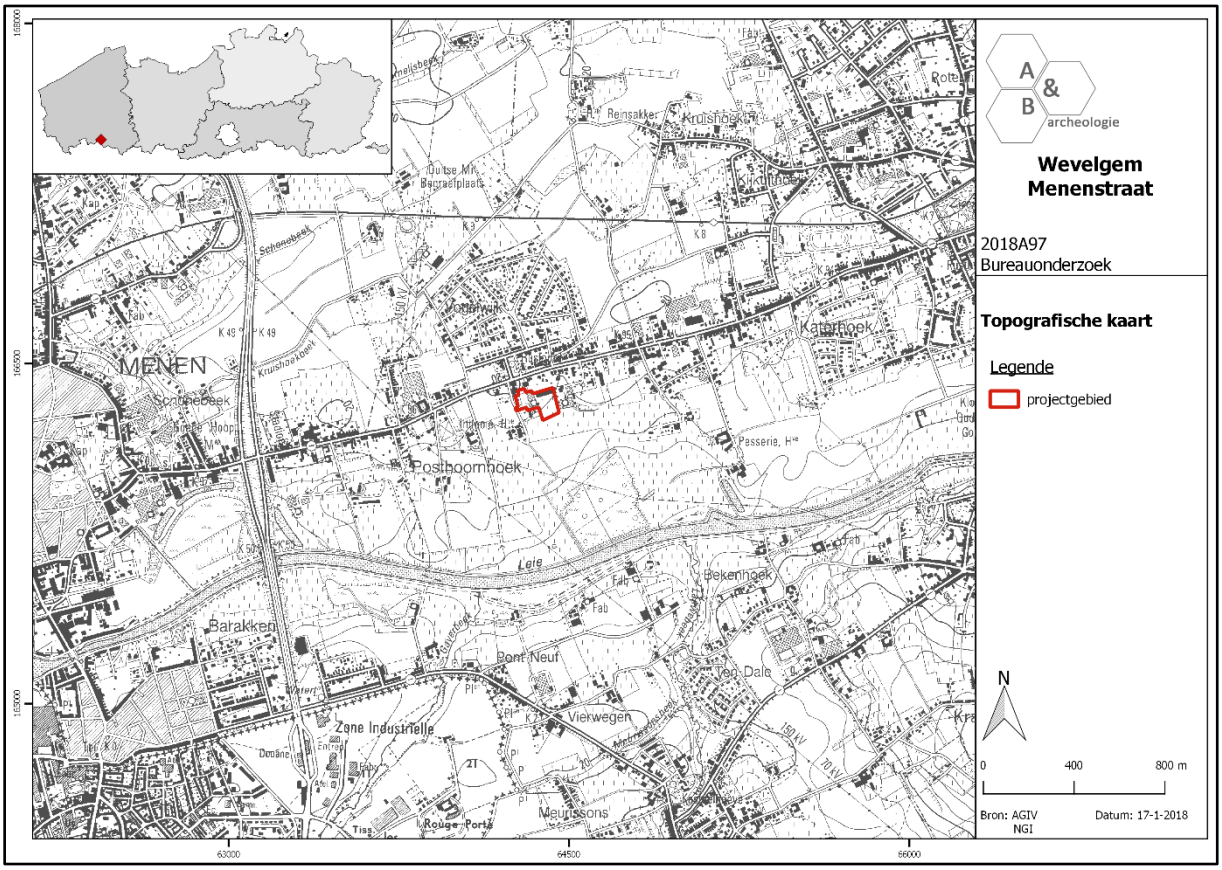

Figuur 20 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

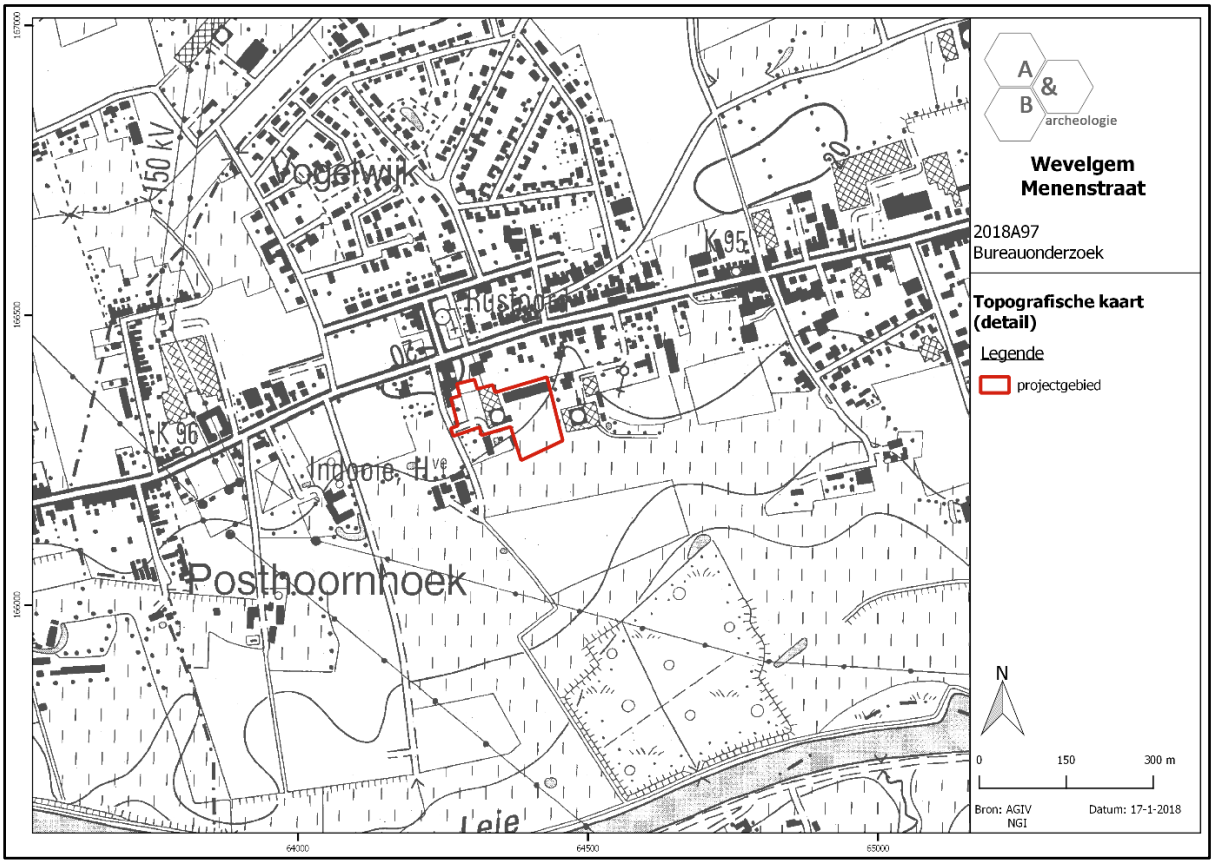

Figuur 21 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

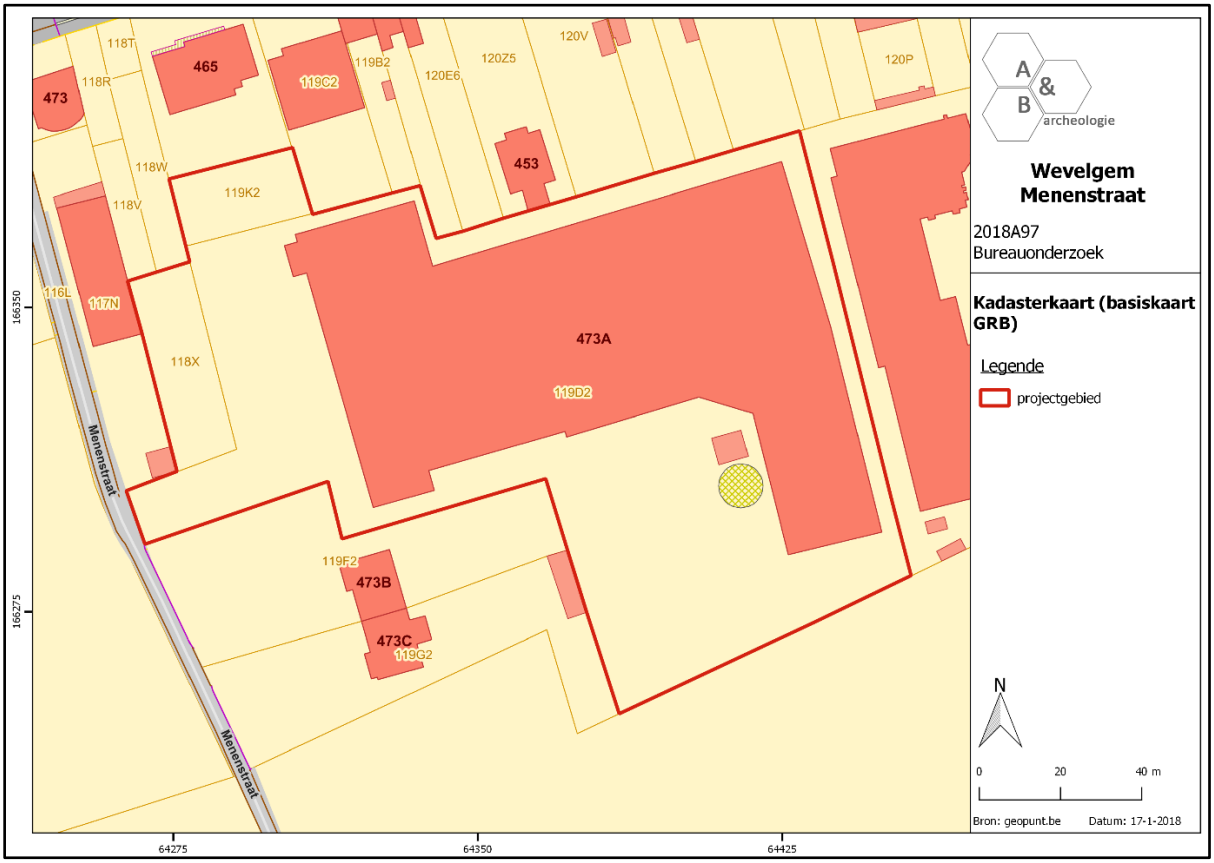

Figuur 22 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

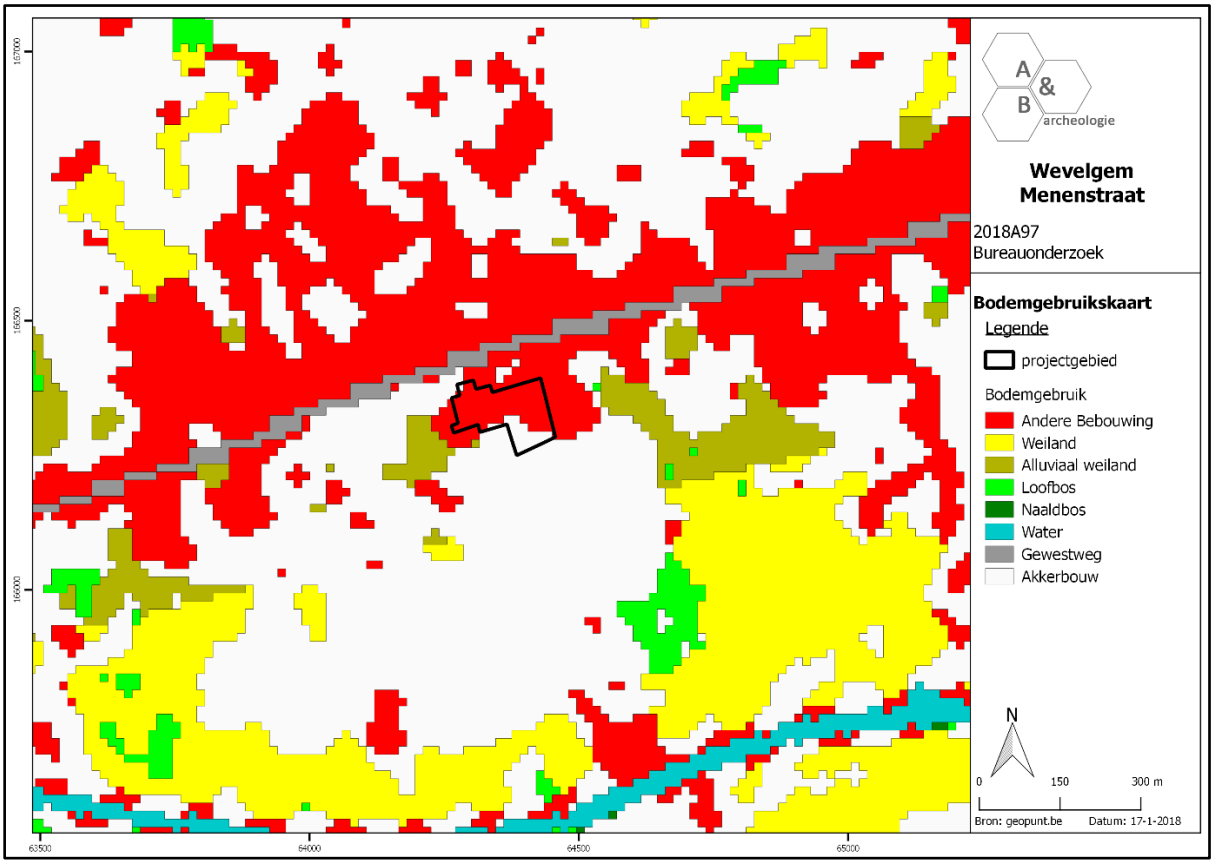

Figuur 23 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

De fusiegemeente Wevelgem kent een eerder vlak verloop, met enkele hogere uitschieters in het uiterste noordwesten en noordoosten. Belangrijk voor de ontwikkeling van de gemeente is de Leie en diens vallei, die de zuidelijke grens van Wevelgem vormt. Het plangebied bevindt zich net op de rand van deze vallei, eigenlijk net al op de overgang naar hogere gronden. De Menenstraat werd aangelegd net buiten deze vallei en volgt eenzelfde oostwest verloop als de rivier. Het plangebied vertoont een duidelijke helling van zuid naar noord, van +17,00m TAW naar +19,00m TAW. Deze helling moet oorspronkelijk steiler zijn geweest, aangezien er voorafgaand het aanleggen van de huidige verharding nivelleringswerken zijn uitgevoerd. De oostwest doorsnede vertoont geen helling, wel een licht geaccidenteerd verloop als gevolg van de huidige inrichting van het terrein. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied wit ingekleurd, dit geeft aan dat er geen info voorhanden is. De wel gekarteerde gronden in de omgeving kennen een verwaarloosbare tot zeer lage erosiegraad.

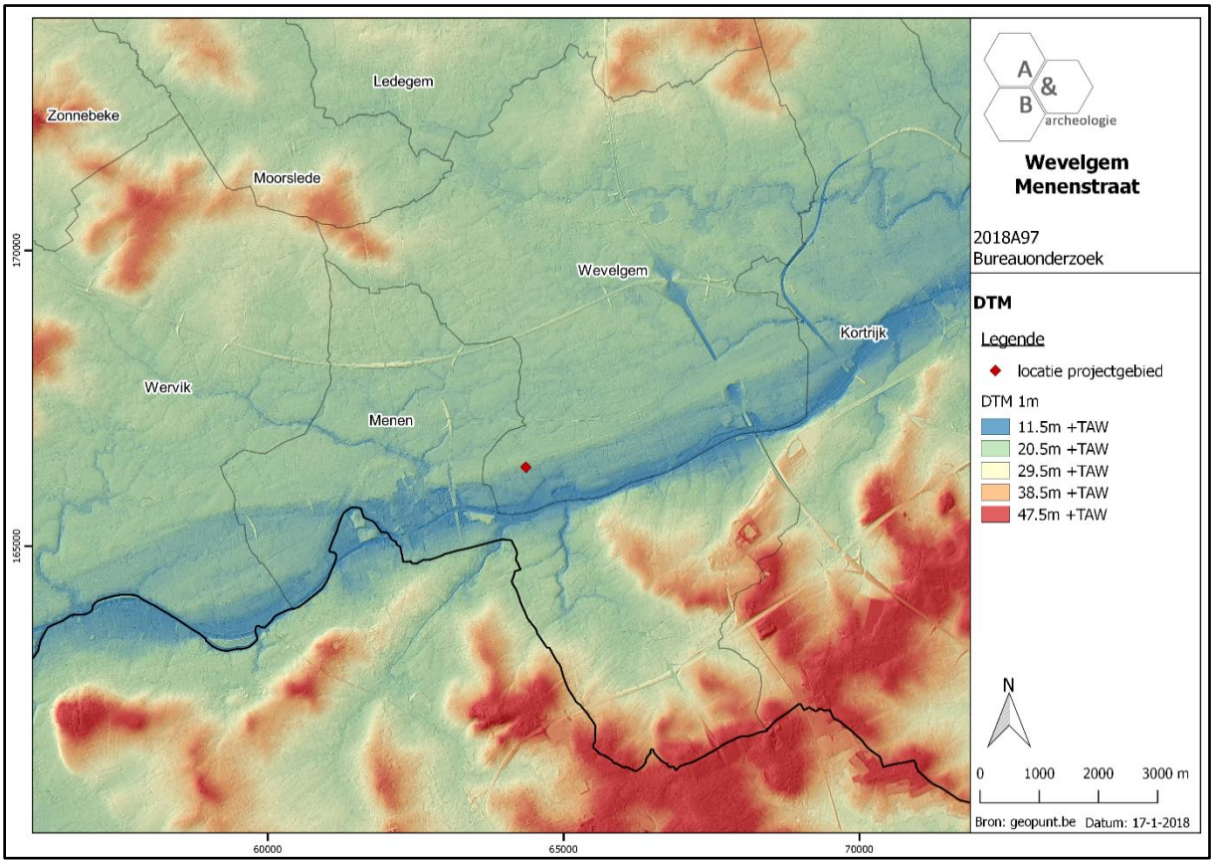

Figuur 24 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

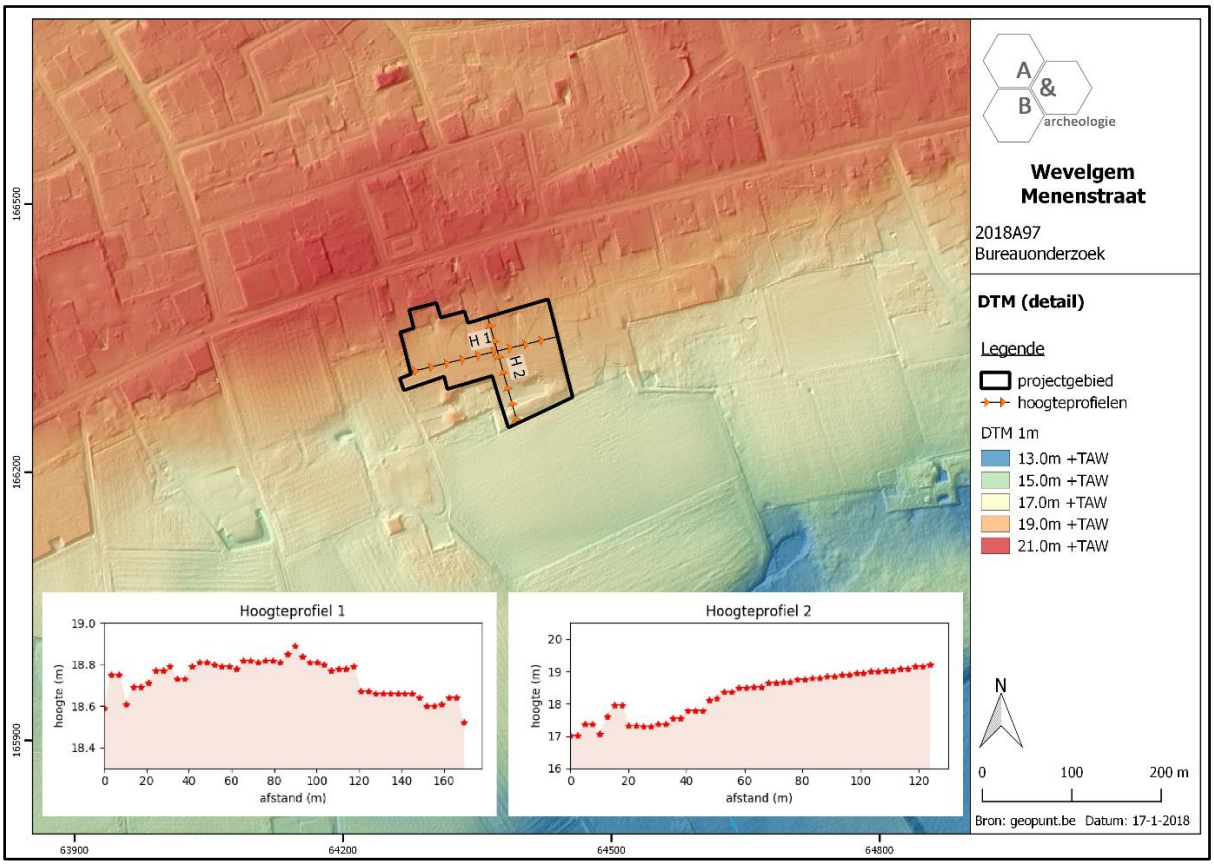

Figuur 25 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

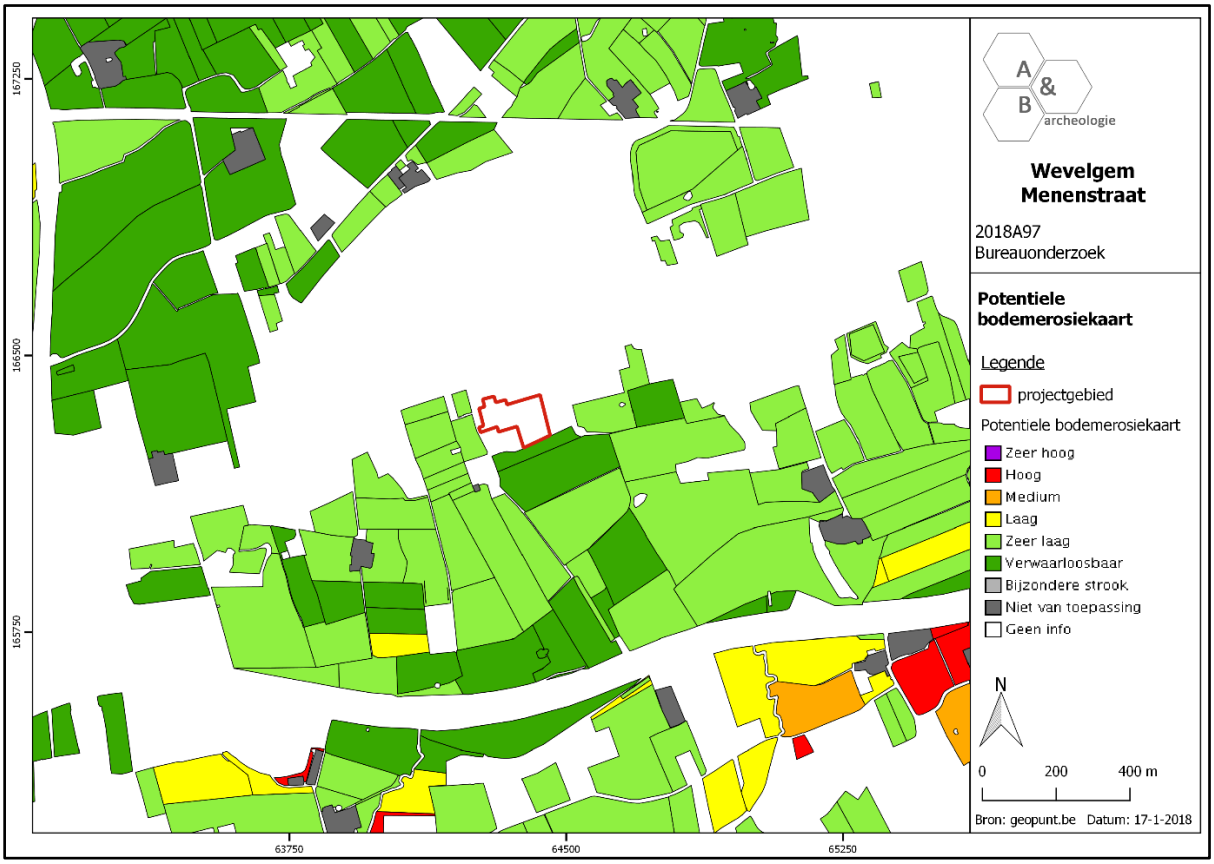

Figuur 26 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

Op de bodemkaart worden 3 bodemsoorten aangegeven ter hoogte van het plangebied.

- Sbc in het noorden: droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Deze modale droge lemige zandgronden hebben een bouwvoor van 20-30cm dik en deze bouwvoor heeft een grijsbruine kleur. Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120cm. De bodems hebben een gunstige waterhuishouding in de winter, maar zijn zeer droogtegevoelig in de zomer.
- Pbc centraal: droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Deze gronden hebben doorgaans een bouwvoor die 20-30cm dik is, (donker)grijsbruin, matig humeus en die rust op een bruinachtige zwak humeuze overgangshorizont van 20-30cm dikte waaronder soms een enigszins uitgeloogde horizont voorkomt. De gave of verbrokkelde textuur B begint op 70-90cm. Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120cm. Variërende substraten kunnen op wisselende diepte aanwezig zijn. De waterhuishouding is goed in de winter; iets te droog in de zomer.
- Ldp: matig natte zandleembodem zonder profiel. Het zijn colluviale gronden, gekenmerkt door een laag recent geërodeerd sediment. Meestal wordt op geringe tot matige diepte een bedolven textuur B (p(c), p1, po) of een Tertiair substraat aangetroffen. Het colluviaal dek

onderscheidt zich van het autochtoon zandleem door de aanwezigheid van kleine houtskool- en baksteenrestjes. Roestverschijnselen beginnen tussen 50 en 80cm. De waterhuishouding is gekenmerkt door wateroverlast in de winter; ze is goed in de zomer.

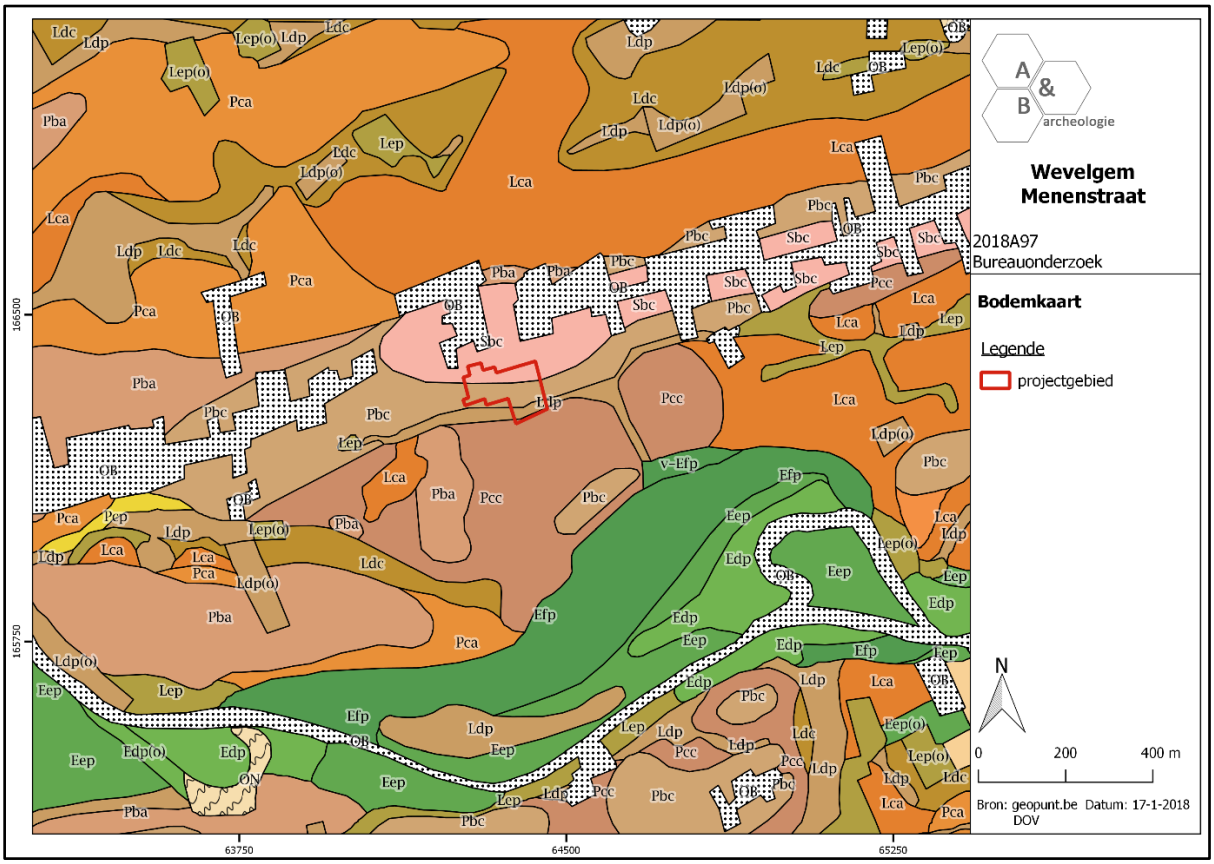

Figuur 27 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Kortrijk, meer bepaald het Lid van Moen: grijze klei tot silt, kleihoudend, kleilagen; Nummulites planulatus. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het grootste deel van het plangebied bestaat uit het type 3 omschreven als volgt: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (3). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

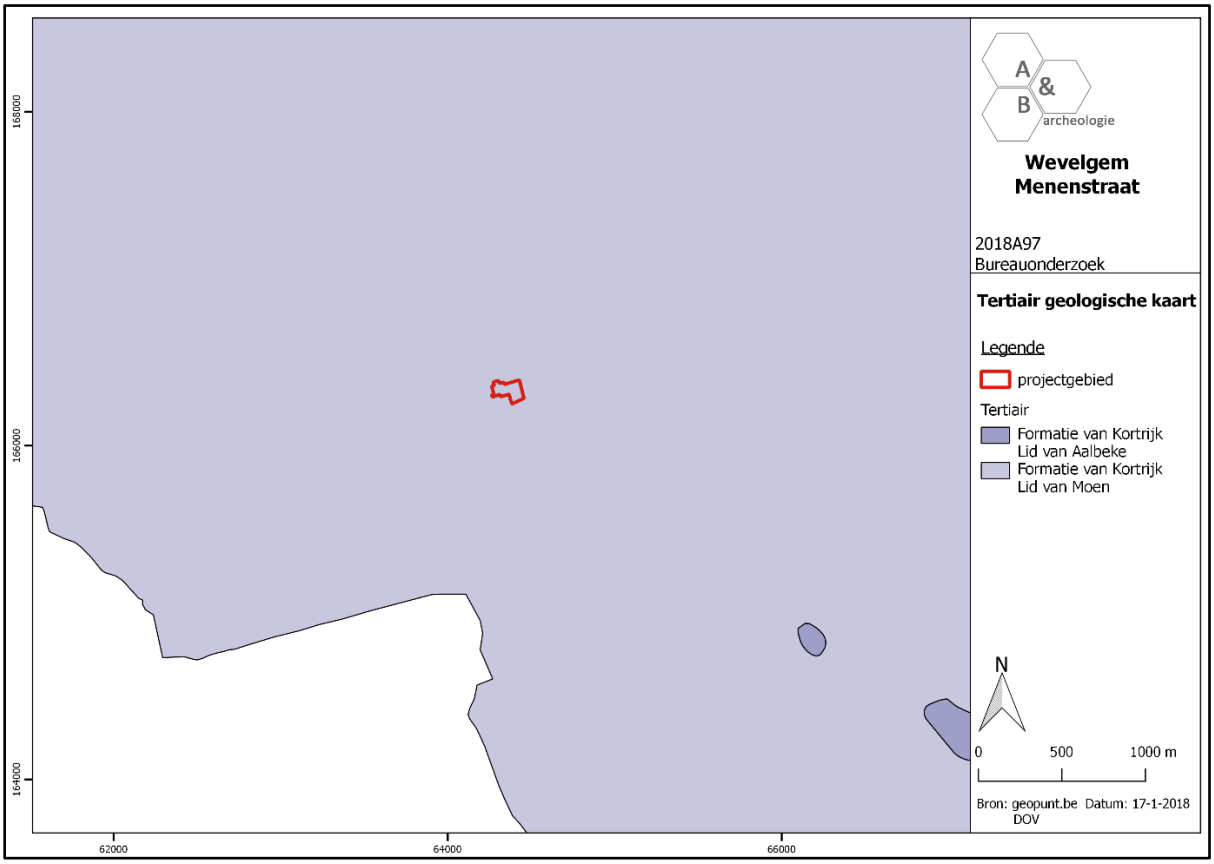

Figuur 28 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

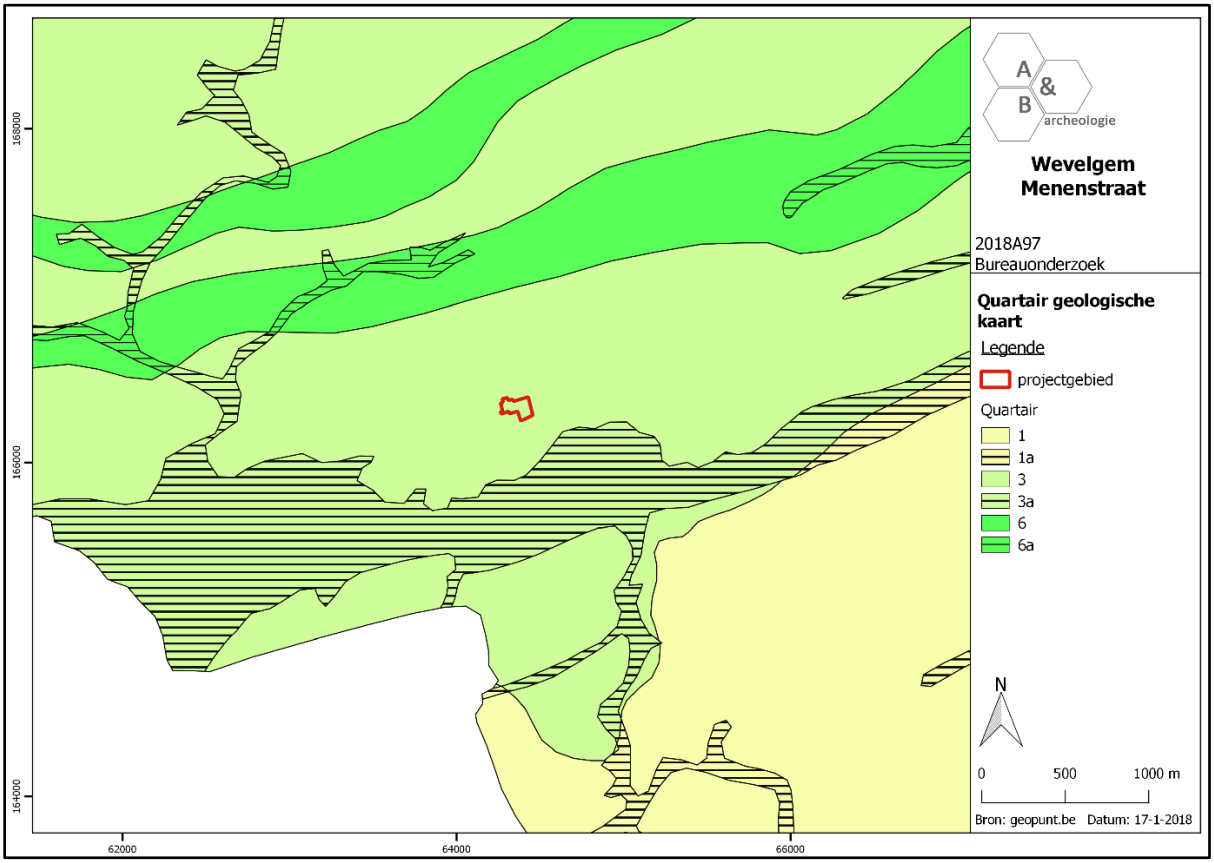

Figuur 29 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

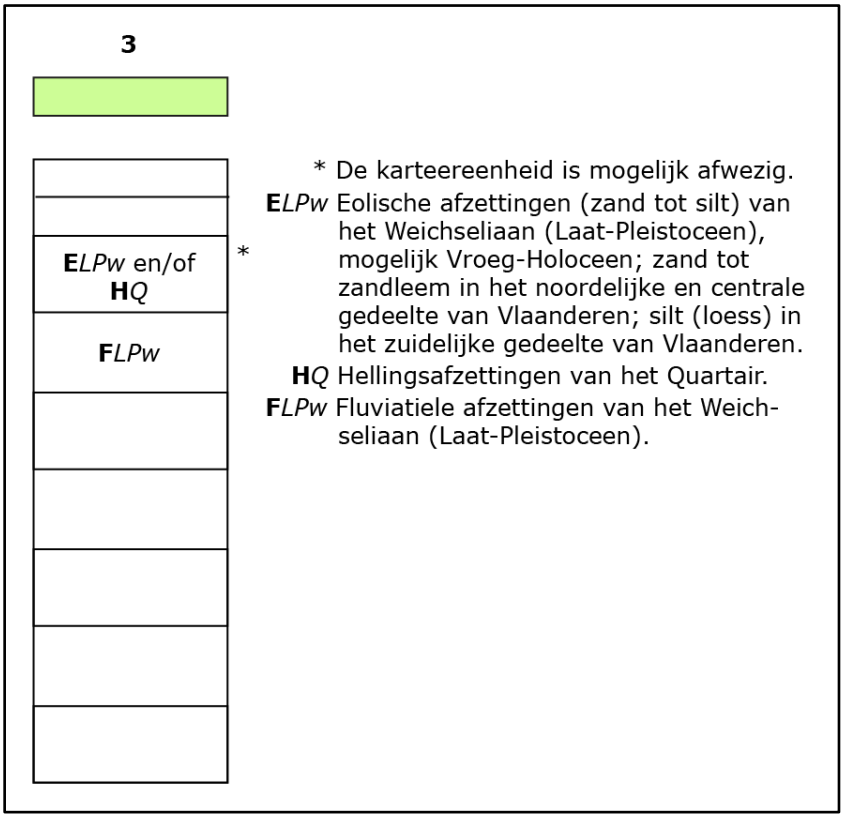

Figuur 30 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering[7]

De gemeente ontstaat waarschijnlijk uit een 5de-eeuwse nederzetting - bestaande uit enkele boerderijen - van Frankische inwijkelingen op de linkeroever van de Leie. Vermoedelijk bouwt de heer van Wevelgem tijdens de 8ste eeuw een kleine kerk in de nabijheid van zijn hoeve, het goed "Ter Meersch". Uit dit domein is waarschijnlijk de heerlijkheid Wevelgem ontstaan. De dorpsheerlijkheid was een z.g. vliegende heerlijkheid, een heerlijkheid zonder foncier. Andere heerlijkheden waren o.m. "Ter Elst", "ten Hede" en "Indooie" (afhankelijk van het kasteel van Kortrijk) en de heerlijkheden "Cordes", "Groot en Klein Ooigem", "Smaegts", "Marrem", "het Namense", "Reinsakker", "Vollander" en "Te Walle". Wevelgem behoort tijdens de middeleeuwen tot de kasselrij van Kortrijk, die onderverdeeld was in vijf roeden. De gemeente behoort tot de roede van Menen (samen met Menen, Emelgem, Bissegem, Gullegem, Heule, Geluwe, Dadizele, Lendelede, Izegem, Moorsele, Kachtem en Sint-Eloois-Winkel).

Eerste vermelding als "Weuelghem" in 1197 in een oorkonde waarbij Lambrecht van Vichte een allodium schenkt aan de abdij van Nonnebosse. Naam afkomstig van het Germaanse "Wibilinga" of "Wibilinga-haim", wat staat voor woning van de lieden van Wibil of Wibo. Eerste vermelding van de parochie in 1222, Walter van Somerghem, Heer van Heule schenkt het altaar van de parochie aan de Sint-Maartensabdij van Doornik die ook een deel van de Wevelgemse tienden inde. Vermoedelijk was het eerste kerkgebouw een driebeukige basilicale romaanse kerk. Restanten ervan werden blootgelegd bij de heraanleg van de Lode de Boningestraat in 1981.

In 1241 wordt de Cisterciënzerabdij, gesticht in Moorsele in 1214 door Margareta van Guines burggravin van Kortrijk, overgebracht naar Wevelgem. Een deel van de gronden gelegen langs de Leie werd reeds aangekocht in 1227. In 1241 wordt ruim 20 bunder land gekocht langs de Leie waarop de nieuwe kloostergebouwen worden gebouwd. Tussen 1242 en 1261, onder het abbatiaat van Adelisa van Moorslede wordt de abdij definitief overgebracht naar Wevelgem. Vermoedelijk bestonden er in het midden van de 13de eeuw twee abdijgemeenschappen, één te Moorsele en één te Wevelgem. Op het einde van de 13de eeuw wordt de vestingplaats te Moorsele definitief verlaten. De naam "Guldenbergabdij" wordt voor het eerst vermeld in 1551. De abdij heeft sterk te lijden onder de beeldenstorm van 1566 m.n. het interieur van de kerk wordt volledig verwoest. In 1578 wordt de abdij een tweede keer vernield. Tijdens de opstand van de Nederlanden tegen Spanje wordt de abdij verlaten, de bewoonsters vluchtten naar Kortrijk. Schotse troepen staken de abdijkerk in brand en grote delen van de abdij worden verwoest. Vijf jaar later, op 26 september 1583 worden zeven grote abdijhoeven in brand gestoken door de z.g. "Oostendse vrijbuiters". Hierdoor verloor de abdij een groot deel van haar inkomsten. In 1613 keren de kloosterlingen terug naar Wevelgem. Ook de parochiekerk van Wevelgem wordt in 1578 door beeldenstormers verwoest. De kerk bleef ongeveer 20 jaar in puin liggen. In het begin van de 17de eeuw wordt gestart met de heropbouw van de kerk, die nog verschillende malen geplunderd wordt door doortrekkende Franse troepen. In 1682 stort één van de gevels in door een gebrek aan onderhoud.

[7] AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017*: Wevelgem* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121883 (geraadpleegd op 31 januari 2018).

Vanaf 1380 tot op het einde van de 18de eeuw behoort de dorpsheerlijkheid Wevelgem toe aan niet-Wevelgemse geslachten, eigenaars waren achtereenvolgens de families vander Gracht, van Liedekerke, de Robbes, d'Esclaibes en de Brais. Bij de dood van Marie de Preudhomme d'Hailly, eigenares van de heerlijkheid Wevelgem en weduwe van Antoine de Robbes in 1740 ontstonden moeilijkheden. Op 11 maart 1758 verkocht de familie de Brais de heerlijkheid wegens enorme schulden aan de Guldenbergabdij, hierdoor werd de abdis van de Guldenbergabdij, Augistina Peuterman, de "Vrouwe van Wevelghem". Samen met de heerlijkheid verwierf ze ook het goed Ter Elst (Kozakstraat nr. 186) en het goed Te Marrem (Marremstraat nr. 1). Onder haar abbatiaat kende de abdij een grote bloei.

Tijdens de 18de eeuw heeft de gemeente heel wat te leiden door troepenpassages zo o.m. tijdens de Franse bezetting (1744-1748). Bij de inval op Menen in 1744 zijn verschillende Franse troepen in Wevelgem gelegerd. Na de vrede van Aken in 1748 bleef de streek ongeveer 40 jaar gespaard van oorlogsgeweld, zodoende kon het platteland zich economisch en sociaal herstellen. Het grootste deel van de bevolking was immers tewerkgesteld in de landbouw. Maar ook de wol- en vlasnijverheid begon aan belang te winnen. De linnenindustrie kende een uitbreiding door de toenemende export naar Frankrijk. De roede van Menen werd vermaard omwille van zijn fijne vlassoorten.

In 1796 wordt de Guldenbergabdij opgeheven door de Fransen. Alle goederen worden op 1 september 1796 verbeurd verklaard en verkocht. De kloosterhoeve wordt verkocht en de abdijgebouwen worden grotendeels gesloopt in het begin van de 19de eeuw. Enkel het neerhof met zijn 17de-eeuwse duiventoren blijft bewaard samen met de westelijke abdijpoort. Dit monumentaal poortgebouw wordt opgetrokken in 1743. Het achtergelegen woonhuis van de portier dateert van 1747. Met het opheffen van de abdij verdwijnt ook de titel "Vrouw van Wevelgem". Vanaf 1981 wordt het wapenschild van de abdij, "in lazuur een berg van goud", gebruikt als wapen en vlag van de gemeente.

De parochiekerk wordt in 1773 vergroot, de benedenkerk wordt gesloopt en vervangen door een driebeukige bakstenen constructie onder één dak.

Het opheffen van de feodale rechten na de Franse Revolutie heeft onder meer als gevolg dat er meer molens worden opgericht. Wevelgem kent in 1799 slechts twee molens, in 1809 zijn dat er al vijf. De oudste is deze van de Guldenbergabdij die reeds bestond op het einde van de 12de of het begin van de 13de eeuw. In 1277 wordt de abdij eigenaar van de molen. Na de verkoop van de abdijgoederen in 1796 wordt de molen particulier bezit. In 1942 wordt hij afgebroken door de Duitse bezetter. Andere vermelde molens zijn "de Molen Taffyn" (vermoedelijk verdwenen in de 18de eeuw), "de molen Stampers" (verdwenen in de 19de eeuw), "het Meulenwalleke" (gesloopt in de 19de eeuw), "Mentens Molen" (gesloopt in 1913), "Molen Wandel" (gesloopt kort na 1814), "Romaantjes staakmolen" (gesloopt omstreeks 1890) en "Molen Cardon" (gesloopt in 1848). De "Vanbutseles Molen", een stenen stellingmolen van 1851, gelegen aan de Vinkestraat bleef bewaard evenals de molen "Denijs", gebouwd in 1834. Deze laatste werd echter zwaar vernield door de Duitse troepen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Enkel de bakstenen molenromp bleef bewaard.

Reeds in de middeleeuwen wordt er vlas geteeld in Wevelgem. Vanaf de 16de eeuw wordt de vlasteelt geïntensiveerd. Het vlas werd geroot in stilstaand water, het was tijdens de middeleeuwen immers verboden om vlas te roten in de Leie, dit om watervervuiling en vissterfte tegen te gaan. In

1850 wordt dit verbod opgeheven, waardoor de vlasindustrie een hoge vlucht nam. In de tweede helft van de 19de eeuw ontstaan er twee takken in de vlasverwerking m.n. de vlasvezelbereiding en de verwerking van de vezel tot garen en linnen. De gemeente legt zich vooral toe op de vlasvezelbereiding, de vlasnijverheid wordt gemechaniseerd en Wevelgem evolueert tot de belangrijkste vlasverwerkende gemeente van de provincie. De eerste stoomzwingelarij wordt in 1867 door de gebroeders Constant en Jozef Vansteenkiste geïnstalleerd. In 1910 waren er reeds 22 roterijen en mechanische zwingelarijen met 537 arbeidskrachten. In de coöperatieve zwingelarijen werden nog eens 535 mensen tewerkgesteld. Op initiatief van Constant Vansteenkiste wordt in 1898 de eerste vlascoöperatieve de samenwerkende maatschappij der vlasfabrieken van Wevelgem opgericht, in de volksmond De Rode Draad. De gebroeders Vansteenkiste experimenteren ook met warmwaterroten. Dit resulteert in een eerste kunstmatige roterij in de Kruisstraat omstreeks 1911. Daarnaast zijn ze ook bestuurder van de Naamloze Maatschappij van de elektriek. De stoomturbine van de zwingelfabriek dreef de dynamo aan van de elektriciteitsmaatschappij. Vanaf 1900 levert deze fabriek elektriciteit voor de verlichting van enkele straten. In 1905 wordt de fabriek echter verwoest door een zware brand. De evolutie van de vlasindustrie heeft ook haar weerslag op het inwoneraantal, dat steeg van 3.041 inwoners in 1800 naar 7.200 inwoners in 1900. In 1937 telt de gemeente reeds 138 roterijen met 686 werknemers. De gemeente evolueert tevens tot het centrum van de vlasvezelmarkt met meer dan 100 handelaars die voornamelijk handel dreven met Engelse spinners. De verdere mechanisering ontneemt aan honderden vlasarbeiders hun broodwinning. De situatie wordt nog erger toen de vlas- en linnennijverheid ten onderging na de Tweede Wereldoorlog, er wordt overgeschakeld naar andere nijverheden (metaalverwerkende industrie en tapijtweverijen), toch bleef de textielnijverheid de voornaamste werkgever.

De mechanisering van de vlasindustrie heeft ook zijn impact op het wegennet. In 1868 wordt de Lauwestraat aangelegd. Het aangroeiende verkeer zorgt ook voor de verbreding van enkele bestaande straten o.m. de Brugstraat en de Kortrijkstraat. De Brugstraat is een verbreding van het "Brugge straetjen" dat de verbinding verzorgt tussen Gullegem en Wevelgem.
In 1852 begint men met de aanleg van de spoorlijn Kortrijk-Wervik. Een jaar later stopte de trein voor de eerste maal in Wevelgem. Aanvankelijk diende de lijn enkel voor goederenvervoer, vanaf 1855 ook in gebruik voor personenvervoer. De gronden in de omgeving worden verkaveld (o.m. in de Lode De Boningestraat en de Stationsstraat) en worden vanaf 1870 bebouwd. In 1909 wordt het spoor vernieuwd en in 1913 wordt het huidige stationsgebouw opgetrokken.

Naast vlas, kent Wevelgem ook de productie van kant en verschillende kantscholen, in 1714 zijn er vier bekend, in 1850 worden er nog drie vermeld. De activiteiten verdwijnen bijna volledig aan het eind van de 19de eeuw en voorgoed met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.

In de gemeente waren er ook verschillende huisbrouwerijen, voornamelijk gelegen langs de weg van Kortrijk naar Menen. Op het einde van de 18de eeuw zijn er vier brouwerijen bekend m.n. "'t Schaeck", "Tanghe", "De Swaene" en "'t Schepken". In de 19de eeuw wordt er op zeven verschillende plaatsen in Wevelgem bier gebrouwen. De laatste brouwerij z.g. Cneut, sluit in 1957.

In 1832 wordt de parochiekerk een tweede maal te klein bevonden. Onder leiding van architect Vuylsteke wordt het schip van 1773 verlengd met drie traveeën, de oude toren wordt afgebroken en een nieuwe wordt opgebouwd. In 1877 oordeelt provinciaal architect Croquison dat de kerk te bouwvallig is. Er wordt besloten een nieuwe kerk te bouwen in neo-romaanse stijl naar het

voorbeeld van de nabijgelegen Franse stad Ronq. De werken worden gestart in 1880 en duren tot 1882, de toren wordt in 1907 voltooid. Het interieur wordt ontworpen door J. Carette (Kortrijk). In de kerk wordt de relikwie van de H. Doorn bewaard die o.m. vereerd word tegen hoofdpijn. In de 16de eeuw kwam de relikwie in handen van de abdij van Wevelgem. Tijdens de Geuzenopstand ging de reliekhouder verloren. De relikwie werd behouden en bleef tot 1803 eigendom van de abdis. Vanaf 1803 wordt ze bewaard in de kerk. In 1869 wordt een grote plechtigheid gehouden ter erkenning van de relikwie van de H. Doorn. De pastorie in de Vanackerestraat wordt gebouwd in 1851 en gesloopt in 1997.

In het noorden van de gemeente ligt de kapel van O.L.V. te Biest of "de koortskapel". Voor het eerst vermeld in 1331 als "Capellanus de Biest" op een lijst van alle kerkelijke instellingen van het bisdom Doornik. In 1893 wordt de huidige kapel gebouwd. De bouw wordt deels betaald door Alfons De Brabandere-Josson, eigenaar van de grond. Na zijn dood wordt de grond en de kapel geschonken aan de kerkfabriek.

In 1837 vestigt er zich een nieuwe kloostergemeenschap in Wevelgem, met name de gebroeders van Sint-Vincentius à Paulo. Ze fusioneren in 1955 met de Zusters van Liefde uit Heule. In 1970 worden de oude kloostergebouwen aan het Guldenbergplein gesloopt, op de vrijgekomen ruimte wordt een parking ingericht.

Tot in het midden van de 19de eeuw is er te Wevelgem geen enkele brug over de Leie. Menen was een garnizoensstad die de Leie als natuurlijk baken gebruikte. De verbinding tussen Lauwe en Wevelgem wordt verzorgd door een veerdienst. Pas in 1864 geeft de stad Menen de toestemming tot het bouwen van een brug. De eerste brug over de Leie wordt opgetrokken tussen 1868 en 1869. Ze wordt in 1918 vernield door terugtrekkende Duitse troepen. Een houten noodbrug doet dienst tot 1921, toen werd ze vervangen door een metalen constructie. Deze brug wordt in 1940 door de Engelsen opgeblazen. Tijdens en na de oorlog wordt ze opnieuw vervangen door een houten noodbrug. In 1954 wordt de huidige metalen brug gerealiseerd.

In 1932 wordt de elektrische tramlijn aangelegd in de gemeente, de tram rijdt tot in 1957. Het oude tramcomplex, gelegen aan de Nieuwe Markt wordt deels gesloopt, in 1977 wordt er een nieuwe brandweerkazerne gebouwd.

Het huidige gemeentehuis in de Vanackerestraat nr. 16, ook het kasteel genoemd, wordt in 1894-96 gebouwd door de familie Jules Van Ackere-Van der Mersch en diende als woonhuis. Het park achter het huis bestond reeds voor de bouw van het huis. De familie Van Ackere vestigde in Wevelgem een weverij en dreef een belangrijke linnenhandel met het buitenland. Ze bezorgde Wevelgem vier burgemeesters. Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt het huis gebruikt als Komandatuur van de Luftwaffe. In 1954 worden kasteel en omliggend park aangekocht door de gemeente en ingericht als administratief centrum. In het park wordt de gemeentelijke openbare bibliotheek gebouwd. Het oude gemeentehuis, recht tegenover de kerk wordt opgetrokken in 1906. Vanaf de jaren 1950 deed het gebouw dienst als politiebureau.

In 1916 legt het Duitse leger een vliegveld aan op de rand van het grondgebied van Bissegem, grensgemeente van Wevelgem. Bij het bepalen van de locatie spelen de nabijheid van de Leie en de spoorweg de grootste rol. Het vliegveld wordt uitgebreid op het grondgebied van Wevelgem aangezien het te dicht lag bij de bebouwde dorpskom van Bissegem. Het omvatte een oppervlakte

van 29 ha en wordt uitgebreid onder minister A. Devéze die meer dan 63 ha grond in beslag neemt. Met de aanleg van het vliegveld verdwenen verschillende eeuwenoude hofsteden. Door de nabijheid van het vliegveld wordt de gemeente verschillende keren gebombardeerd waarbij o.m. de kerktoren geraakt werd. Na de Eerste Wereldoorlog wordt bij het vliegveld de vliegschool van de Belgische Krijgsmacht opgericht. Hiervoor wordt er een nieuw ontmoetingscentrum opgetrokken aan de overzijde van de Kortrijksesteenweg; de z.g. "Cercle-Leopold-Kring" wordt gebouwd in 1928. Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt het vliegveld veroverd door de Duitse bezetter. In 1944 wordt het heroverd door de geallieerden en in gebruik genomen door de Engelse luchtmacht, in 1946 komt het terug in handen van het Belgische vliegwezen. Vanaf 1962 wordt het vliegveld ook gebruikt voor burgerlijke luchtvaart. In 1969 wordt het militair domein omgevormd tot de burgerlijke luchthaven Kortrijk-Wevelgem. Het meest noordelijk gelegen deel wordt de industriezone Wevelgem Noord. Door de verlenging van de A17 Doornik-Zeebrugge wordt er tussen 1973 en 1977 een tunnel gegraven onder het vliegveld.

In de loop van 1917 begint de Duitse bezetter met de aanleg van een militair kerkhof op de grens van Wevelgem en Menen. Aan het einde van de oorlog zijn er ca. 6500 soldaten begraven. Na de Tweede Wereldoorlog worden de Duitse militaire begraafplaatsen gereorganiseerd, hierbij worden de stoffelijke resten van 48.000 soldaten overgebracht naar het kerkhof te Menen-Wevelgem. Op het grafveld wordt een nieuwe kapel gebouwd naar ontwerp van architect Robert Tischler. In 1991 worden alle grafstenen vernieuwd.

Wevelgem kent in de eerste helft van de 20ste eeuw een enorme bevolkingsaangroei. Er ontstonden nieuwe wijken en twee nieuwe parochies. Op 9 april 1940 wordt de parochie van "Heilige Theresia van het Kind Jezus" ingewijd. De eerste missen worden opgedragen in een garage en in een omgebouwde vlasschuur. Het huidige kerkgebouw wordt opgetrokken tussen 1960 en 1964, en bevindt zich niet ver van het plangebied, aan de overzijde van de Menenstraat. De derde parochie, "het Onbevlekte Hart van Maria" wordt opgericht in 1959. De eerste missen worden ook hier opgedragen in een omgebouwde schuur. In 1968 begint men met de bouw van een nieuwe kerk naar ontwerp van Dom Hans Van der Laan.

De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Ferrariskaart uit ca. 1777. Het plangebied is op dat moment onbebouwd en in gebruik als landbouwgebied. De Menenstraat is duidelijk te herkennen, erlangs is zo goed als geen bebouwing aanwezig. In de omgeving van het plangebied zijn meerdere verspreide hoeves aanwezig, waaronder een omwalde hofstede ten zuidoosten. De natte Leiemeersen bevinden zich op enige afstand ten zuiden van het plangebied. Op de kaarten uit de 19de en begin 20ste eeuw is eenzelfde situatie te zien wat betreft het plangebied: onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgebied. De luchtfoto van 1971 is ietwat wazig, maar er lijkt enige activiteit te zijn op het westelijke deel van het plangebied. In de daaropvolgende decennia ontwikkelt de bedrijfssite zich geleidelijk, tot het zijn huidige invulling krijgt. De enige zone waar doorheen de jaren geen bouw-/grondverstorende activiteiten lijken te zijn geweest, is het grasplein in de noordelijke uitstulping.

Figuur 31 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).

Figuur 32 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

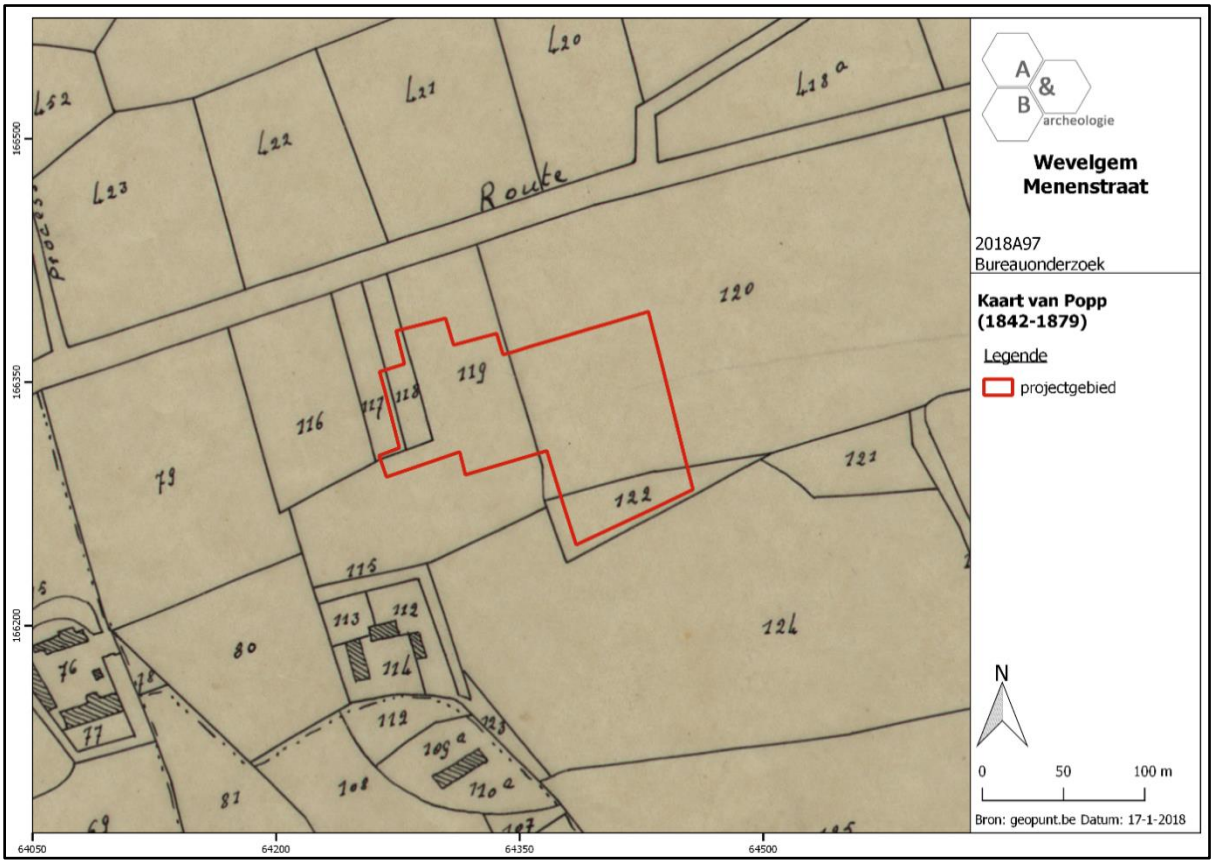

Figuur 33 Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be).

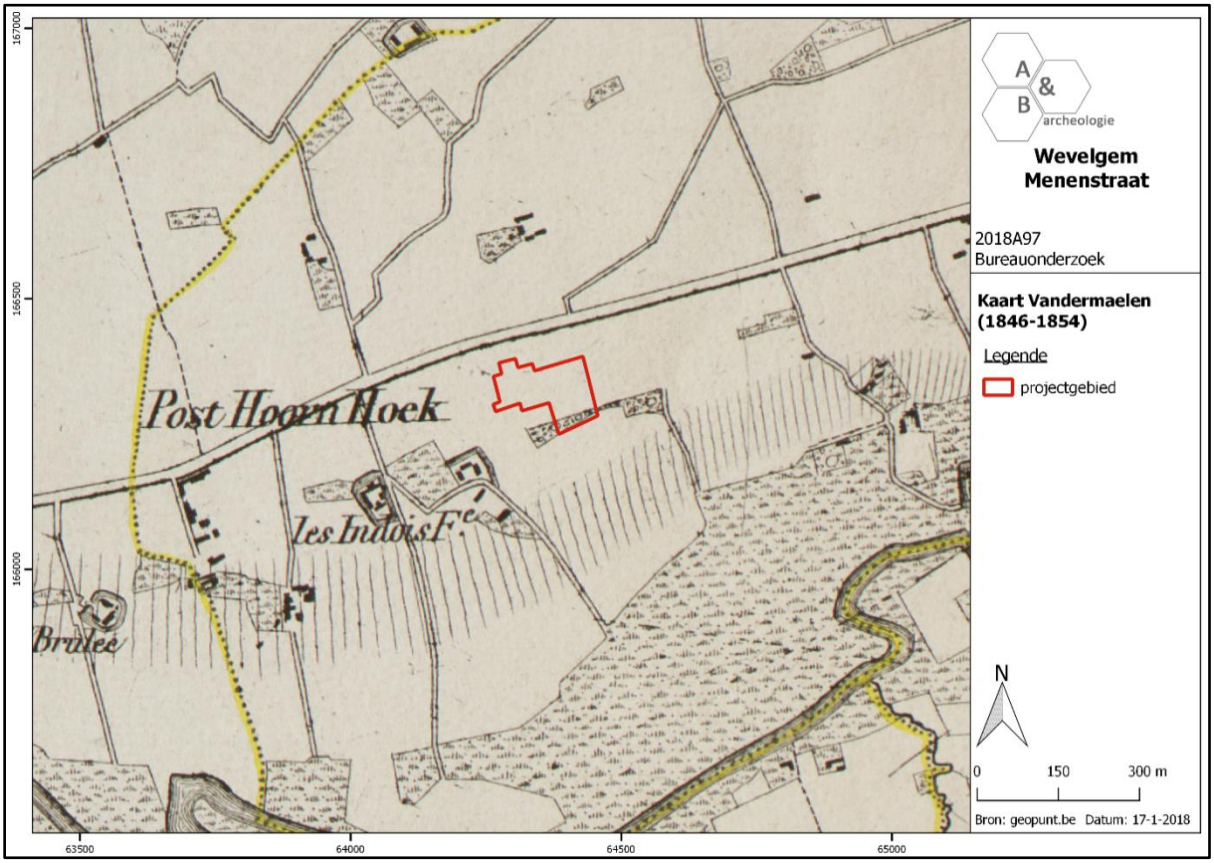

Figuur 34 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

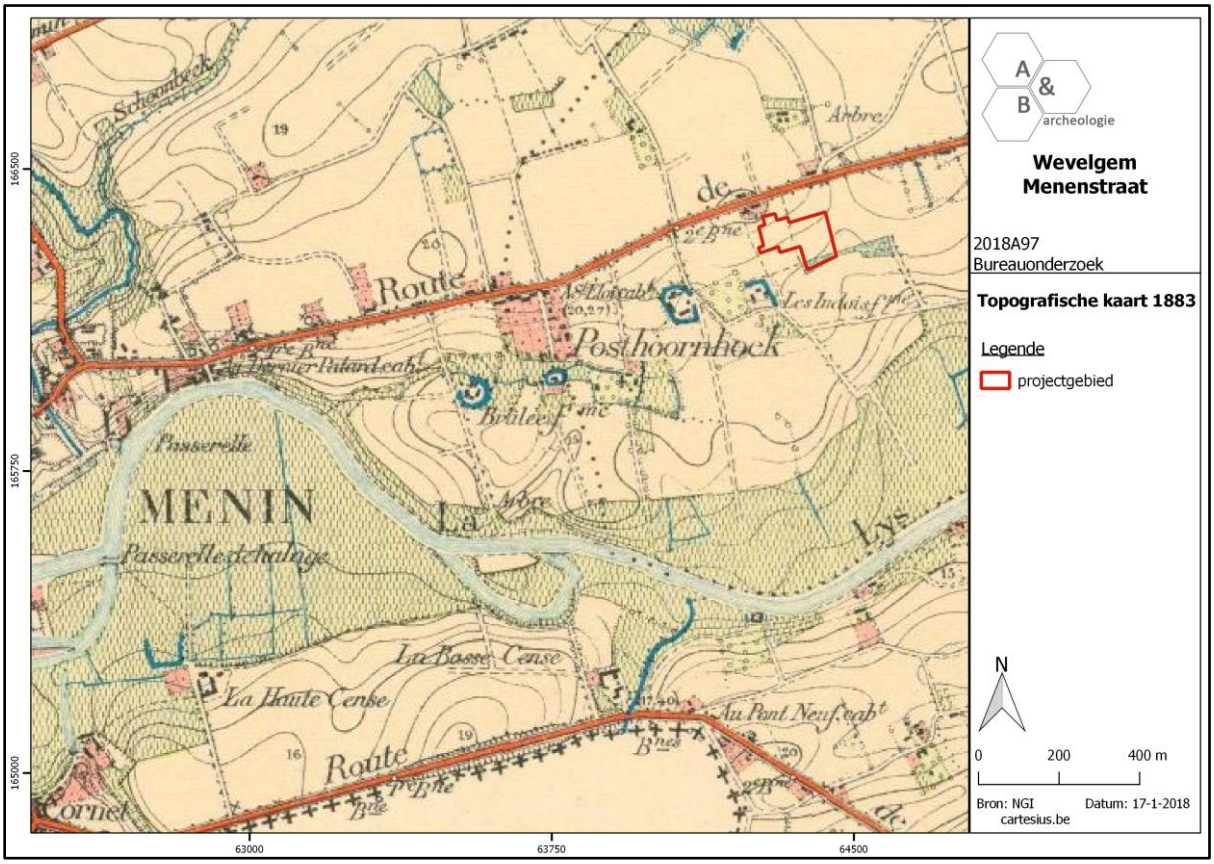

Figuur 35 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI).

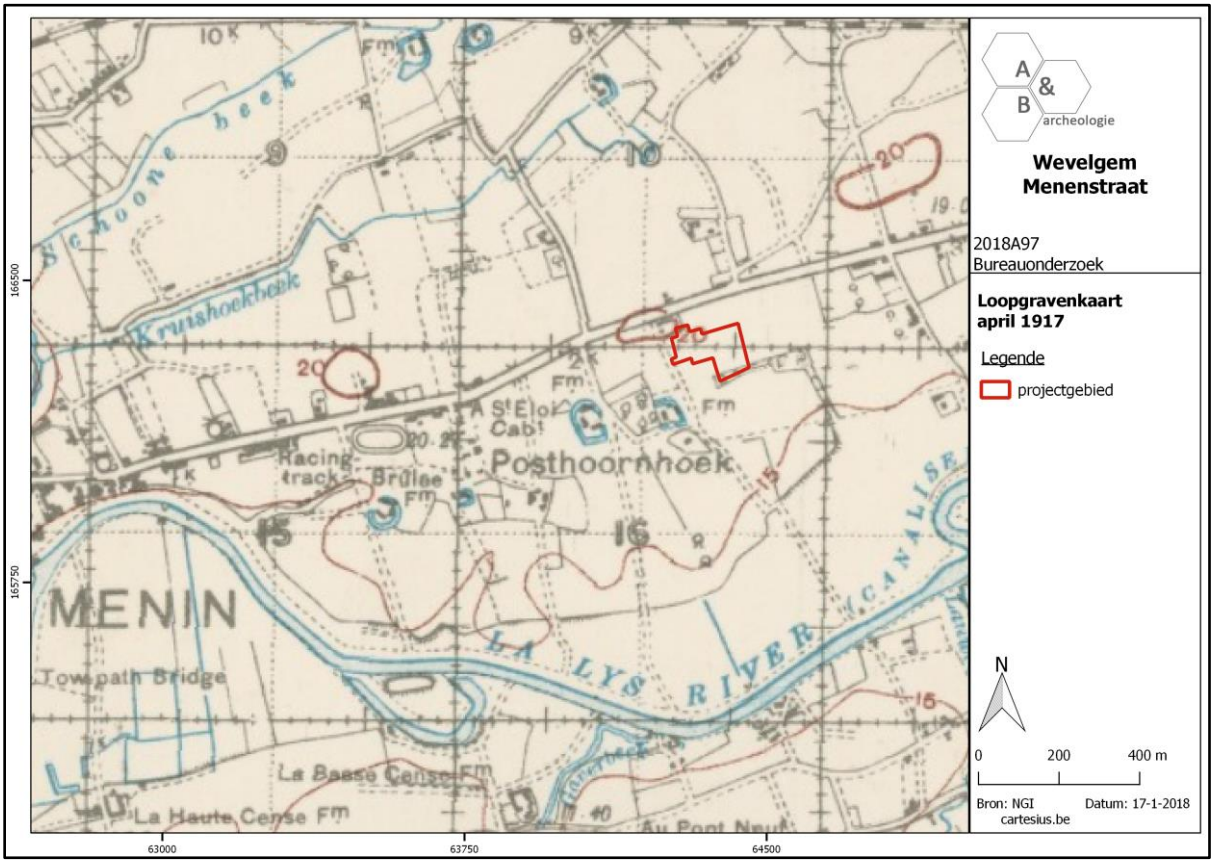

Figuur 36 Uitsnede uit de loopgravenkaart van 1917 (bron: cartesius.be en NGI).

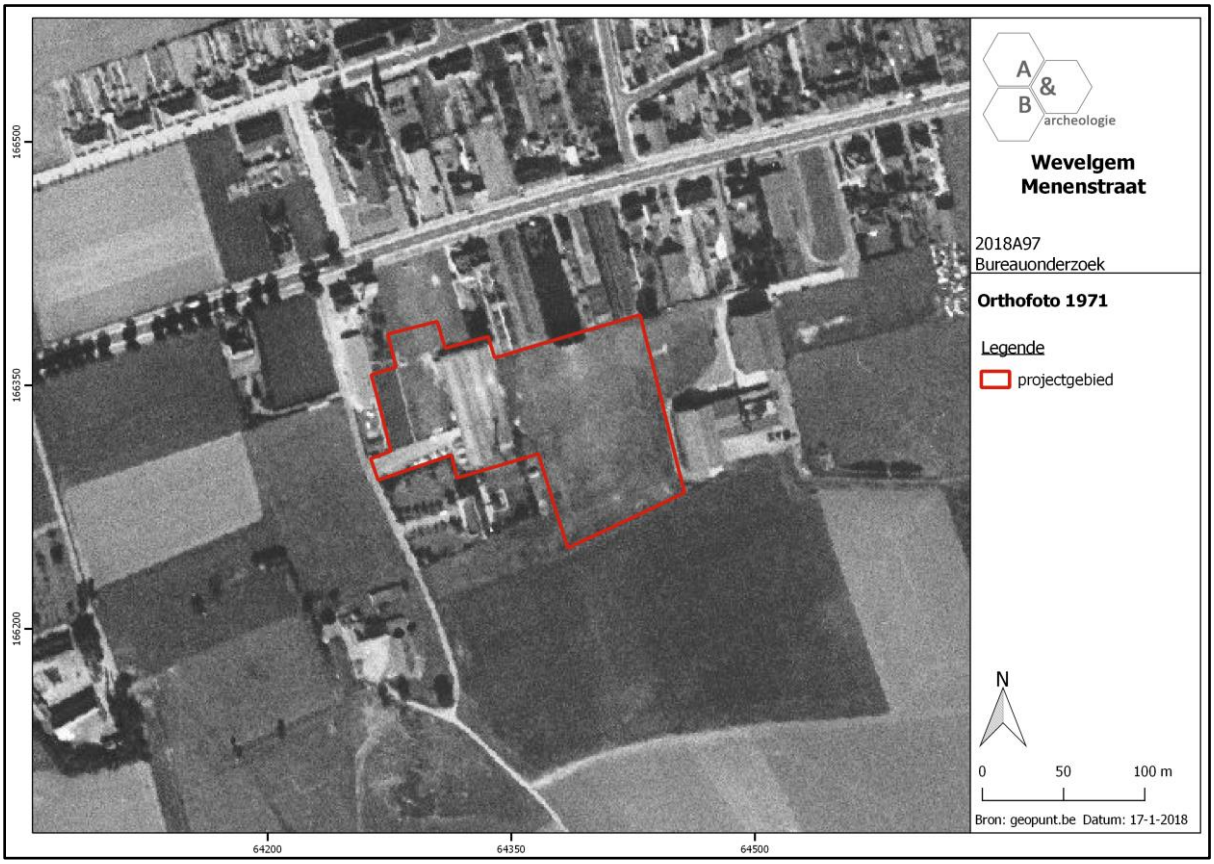

Figuur 37 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 38 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

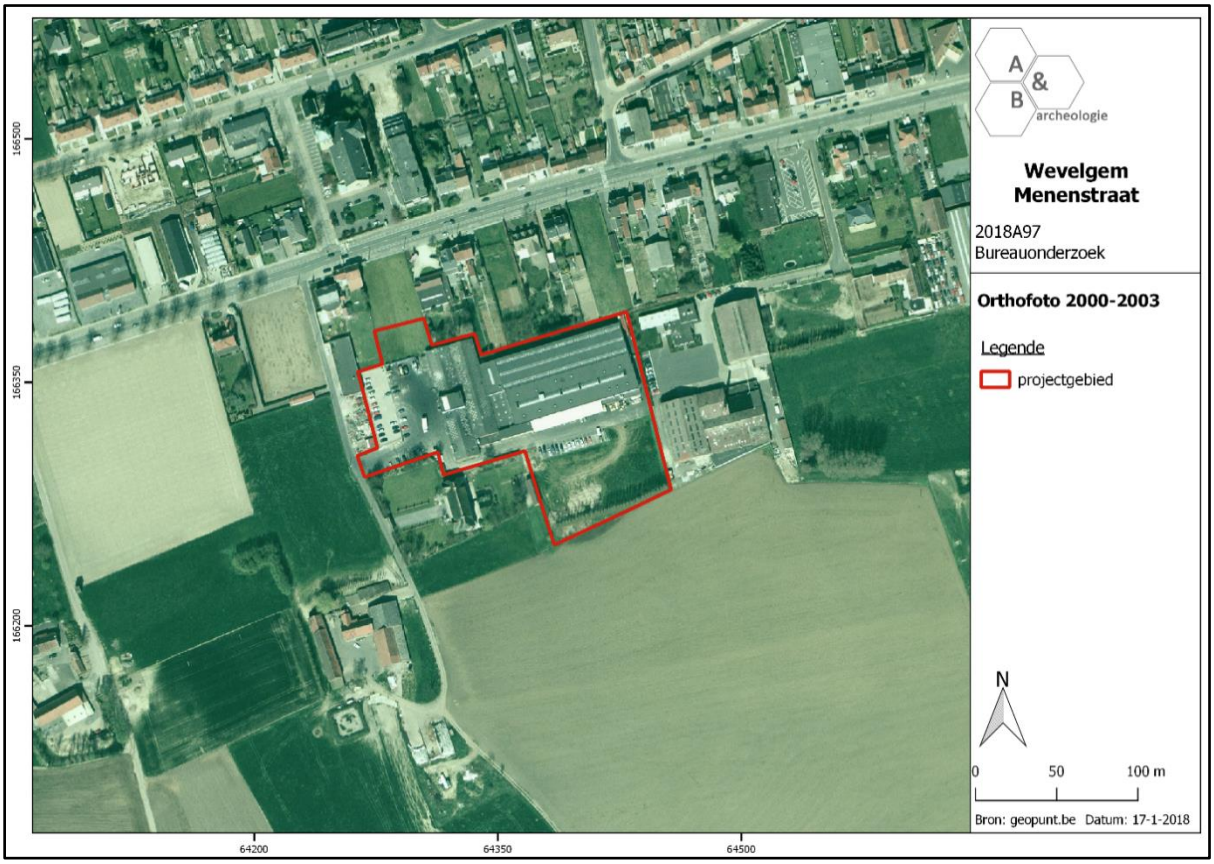

Figuur 39 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris zijn heel wat sites aangegeven in de omgeving van het plangebied, voornamelijk ten westen/noordwesten/noorden en in het zuiden aan de overzijde van de Leie. Deze zijn echter hoofdzakelijk het gevolg van oppervlaktevondsten aangetroffen bij veldprospecties (met alle periodes vanaf neolithicum tot nieuwe tijden vertegenwoordigd), of zijn indicatoren gekend uit cartografische en/of archivalische bronnen (molens, sites met walgracht). Er gebeurde tot op heden nauwelijks gravend archeologisch onderzoek nabij het plangebied. Recent werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op een terrein nabij de Wezelstraat, zo'n 400m ten oosten van het plangebied. Hierbij werden 3 subrecente greppelsegmenten en een bomkrater aangetroffen, een verdere opgraving werd niet geadviseerd.[8] De landschappelijke kenmerken van dit terrein waren vergelijkbaar met die van het plangebied. Het archeologisch niveau bevond zich gemiddeld rond 65cm diepte. Deze site (CAI Locatie 218191) is nog niet opgenomen op de kaart hieronder.

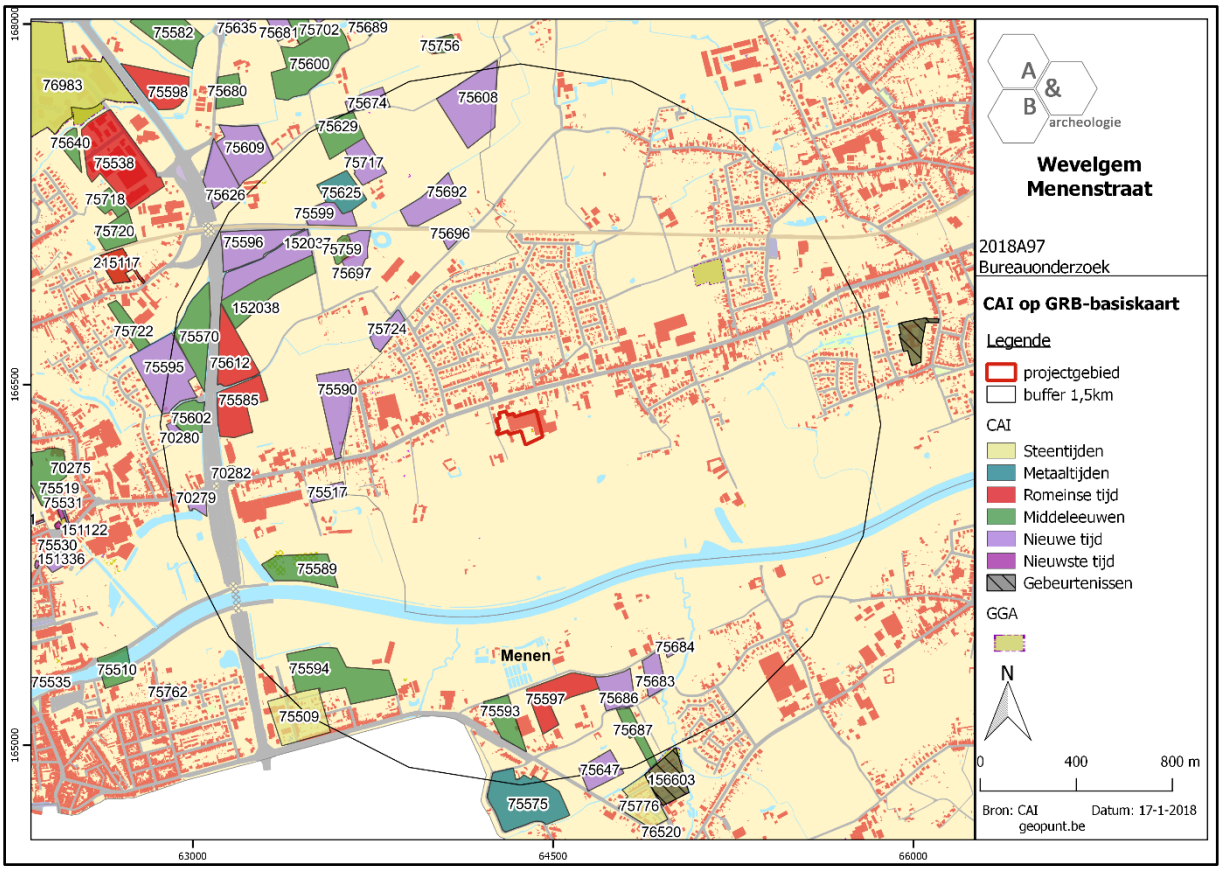

Figuur 40 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

[8] https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/5610

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied is gelegen in een eertijds landelijke omgeving tussen de kernen van Wevelgem en Menen, ten zuiden van de verbindingsweg tussen beide kernen en op enige afstand ten noorden van de Leie en de natte Leiemeersen. Het terrein was tussen eind 18de eeuw en tot in de loop van de 20ste eeuw onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Vanaf het laatste kwart van de 20ste eeuw krijgt het plangebied zijn huidige invulling als bedrijventerrein.

- De ligging van het plangebied op de rand van de Leievallei, net al op de overgang naar hogere gronden, op (matig) droge lemige zand- of lichte zandleembodems, kunnen in het verleden aantrekkelijk geweest zijn voor menselijke aanwezigheid. Deze hogere, droge gronden nabij een voedselrijke omgeving zoals de Leievallei en de bijhorende meersen, kunnen een zekere aantrekkingskracht gehad hebben voor menselijke vestiging. De oorspronkelijke helling van het terrein van zuid naar noord is door de inrichting als bedrijvenzone echter wat afgevlakt: voorafgaand de aanleg van de verharding werd het noordelijke deel afgegraven waarna deze grond vermoedelijk in het zuiden werd gebruikt als ophoging.

- De omgeving van het plangebied is archeologisch eigenlijk ongekend, wegens het ontbreken van gravend onderzoek. Er zijn evenwel meerdere interessante locaties gekend, maar deze zijn hoofdzakelijk het gevolg van oppervlaktevondsten aangetroffen bij veldprospecties (met alle periodes vanaf neolithicum tot nieuwe tijden vertegenwoordigd), of zijn indicatoren gekend uit cartografische en/of archivalische bronnen (molens, sites met walgracht). In situ bewaarde steentijdartefactensites worden niet verwacht op het plangebied; de controleboringen hebben aangetoond dat er geen afdekkende grondlagen zijn. De archeologische verwachting betreft voornamelijk sites met grondsporen, die zich op geringe afstand onder de bouwvoor zullen bevinden.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Het bestaande gebouw (A) in de noordoosthoek wordt verbouwd en gedeeltelijk afgebroken. Op de westelijke parkeerzone wordt een nieuw gebouw (B) opgericht, gefundeerd op palen. Het bijgebouwtje en de silo worden afgebroken. Er wordt een nieuwe interne wegenis aangelegd, met in het zuidoosten een grote parking. De groenbuffer in het zuidoosten blijft grotendeels behouden. De omgevingsaanleg voorziet in nieuw aan te planten bomen langsheen de zuidgrens en het creëren van smalle groenstroken langs de overige grenzen en op de parking. Ten noorden van gebouwen A en B en ten westen van gebouw B wordt een smalle waterbuffer aangelegd. Onder de nieuwe interne wegenis/verharding worden nieuwe nutsleidingen aangelegd. Het kleine grasveldje in de noordelijke uitstulping blijft ongewijzigd. Het grootste deel van de bodemingrepen gaat niet dieper dan de reeds bestaande verstoring die ontstaan is bij het aanleggen van de huidige verharding en vloer. Enkele

uitgravingen gaan wel dieper, deze zijn ofwel sleufvormig (1m breed, 1m diep) ofwel puntsgewijs (ca. 1 x 1m en 1,20m diep).

De geplande werken vinden plaats op een bedrijventerrein, dat reeds zo goed als volledig is bebouwd en verhard. De enige grotere groenzone op het terrein - het noordelijke grasveldje - blijft ongewijzigd bij de geplande werken; de controleboringen hebben echter aangetoond dat er hier tot 75cm diepte geroerde grond aanwezig is. Op de weinige andere niet-verharde plekken toonden de boringen eveneens een verstoord pakket aan tot op een diepte van 65 à 75cm onder maaiveld. Daarnaast vonden op het terrein nivelleringswerken plaats voorafgaand de verharding, waarbij in het noordelijke deel grond werd afgegraven, die daarna vermoedelijke diende als ophoging voor het zuidelijke deel. Dit betekent dat in de noordelijke verharde zone reeds een groot deel van de bovenste bodemlagen zijn weggegraven, en in het zuidelijke deel net worden afgeschermd. Bij de daaropvolgende aanleg van de verharding zal in het noordelijke deel mogelijk het bovenste deel van de C-horizont zijn weggegraven, en daarmee ook een deel van eventueel aanwezige archeologische sporen. Deze gegevens tonen aan dat er op het terrein reeds een zekere graad van verstoring aanwezig is. Los daarvan, zal het grootste deel van de werken niet dieper gaan de reeds bestaande verstoring veroorzaakt door de huidige inrichting van de site. De enkele uitgravingen die wel dieper ingrijpen, zijn beperkt in oppervlakte en ofwel sleufvormig ofwel puntsgewijs. Verder onderzoek van deze locaties zal niet leiden tot nuttige kenniswinst. De oppervlakte is zodanig beperkt en de bodemingrepen vinden deels plaats in reeds verstoorde bodem, waardoor verder onderzoek meer vragen zal oproepen dan beantwoorden en het moeilijk, zoniet onmogelijk zal zijn om bij het aantreffen van een eventuele archeologische sporen hier een correcte interpretatie aan te koppelen. Er kan dan ook niet van kennisvermeerdering gesproken worden, en de kosten-baten analyse zal negatief uitvallen. Omwille van bovenstaande argumenten wordt geen verder vooronderzoek geadviseerd.

3.3. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied is gelegen in een eertijds landelijke omgeving tussen de kernen van Wevelgem en Menen, ten zuiden van de verbindingsweg tussen beide kernen en op enige afstand ten noorden van de Leie en de natte Leiemeersen. Het terrein was tussen eind 18de eeuw en tot in de loop van de 20ste eeuw onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Vanaf het laatste kwart van de 20ste eeuw krijgt het plangebied zijn huidige invulling als bedrijventerrein. Er vond nog geen archeologisch onderzoek plaats op het terrein.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

De geplande werken vinden plaats op een bedrijventerrein, dat reeds zo goed als volledig is bebouwd en verhard. De enige grotere groenzone op het terrein - het noordelijke grasveldje - blijft ongewijzigd bij de geplande werken; de controleboringen hebben echter aangetoond dat er hier tot 75cm diepte geroerde grond aanwezig is. Op de weinige andere niet-verharde plekken toonden de boringen

eveneens een verstoord pakket aan tot op een diepte van 65 à 75cm onder maaiveld. Daarnaast vonden op het terrein nivelleringswerken plaats voorafgaand de verharding, waarbij in het noordelijke deel grond werd afgegraven, die daarna vermoedelijke diende als ophoging voor het zuidelijke deel. Dit betekent dat in de noordelijke verharde zone reeds een groot deel van de bovenste bodemlagen zijn weggegraven, en in het zuidelijke deel net worden afgeschermd. Bij de daaropvolgende aanleg van de verharding zal in het noordelijke deel mogelijk het bovenste deel van de C-horizont zijn weggegraven, en daarmee ook een deel van eventueel aanwezige archeologische sporen. Deze gegevens tonen aan dat er op het terrein reeds een zekere graad van verstoring aanwezig is.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Het bestaande gebouw (A) in de noordoosthoek wordt verbouwd en gedeeltelijk afgebroken. Op de westelijke parkeerzone wordt een nieuw gebouw (B) opgericht, gefundeerd op palen. Het bijgebouwtje en de silo worden afgebroken. Er wordt een nieuwe interne wegenis aangelegd, met in het zuidoosten een grote parking. De groenbuffer in het zuidoosten blijft grotendeels behouden. De omgevingsaanleg voorziet in nieuw aan te planten bomen langsheen de zuidgrens en het creëren van smalle groenstroken langs de overige grenzen en op de parking. Ten noorden van gebouwen A en B en ten westen van gebouw B wordt een smalle waterbuffer aangelegd. Onder de nieuwe interne wegenis/verharding worden nieuwe nutsleidingen aangelegd. Het kleine grasveldje in de noordelijke uitstulping blijft ongewijzigd. Het grootste deel van de bodemingrepen gaat niet dieper dan de reeds bestaande verstoring die ontstaan is bij het aanleggen van de huidige verharding en vloer. Enkele uitgravingen gaan wel dieper, deze zijn ofwel sleufvormig (1m breed, 1m diep) ofwel puntsgewijs (ca. 1 x 1m en 1,20m diep).

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Niet van toepassing.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Wevelgem Menenstraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de bodemingrepen 1000m² of meer bedragen, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is 16 573m² groot en gelegen ten zuiden van de Menenstraat in Wevelgem. Het is bereikbaar via een zuidelijke zijstraat met dezelfde naam. Het terrein kent min of meer een L-vorm en is zo goed als volledig (ca. 90%) bebouwd of verhard. Op de site is een bedrijf gevestigd, dat momenteel niet meer in dienst is. De gebouwen bevinden zich centraal en in het oosten, in een L-vorm, in het westen is een verharding aanwezig en heeft het terrein uitweg naar de Menenstraat. In een noordelijke uitstulping ligt een grasplein, met een oppervlakte van ca. 630m². Dit grasplein is hoger gelegen dan het verharde deel ten zuiden ervan. Op het terrein is duidelijk zichtbaar dat het terrein is genivelleerd voorafgaan de aanleg van de verharding: in het noordelijke verharde deel werd ca. 50cm grond weggegraven, die vermoedelijk in het zuidelijke verharde deel is gebruikt als ophoging voorafgaande de verharding, met de bedoeling om een zo vlak mogelijke verharde zone te bekomen. Deze afgraving is duidelijk te zien op de overgang van het grasplein naar het noordelijke verharde gedeelte. In de zuidoostelijke hoek is een groenzone met een bomenrij op de zuidelijke grens aanwezig, alsook een interne wegenis, een bijgebouw en een silo.

Het plangebied is gelegen in een eertijds landelijke omgeving tussen de kernen van Wevelgem en Menen, ten zuiden van de verbindingsweg tussen beide kernen en op enige afstand ten noorden van de Leie en de natte Leiemeersen. Het terrein was tussen eind 18de eeuw en tot in de loop van de 20ste eeuw onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Vanaf het laatste kwart van de 20ste eeuw krijgt het plangebied zijn huidige invulling als bedrijventerrein. De ligging van het plangebied op de rand van de Leievallei, net al op de overgang naar hogere gronden, op (matig) droge lemige zand- of lichte zandleembodems, kunnen in het verleden aantrekkelijk geweest zijn voor menselijke aanwezigheid. Deze hogere, droge gronden nabij een voedselrijke omgeving zoals de Leievallei en de bijhorende meersen, kunnen een zekere aantrekkingskracht gehad hebben voor menselijke vestiging. De oorspronkelijke helling van het terrein van zuid naar noord is door de inrichting als bedrijvenzone echter wat afgevlakt: voorafgaand de aanleg van de verharding werd het noordelijke deel afgegraven waarna deze grond vermoedelijk in het zuiden werd gebruikt als ophoging. De omgeving van het plangebied is archeologisch eigenlijk ongekend, wegens het ontbreken van gravend onderzoek. Er zijn evenwel meerdere interessante locaties gekend, maar deze zijn hoofdzakelijk het gevolg van oppervlaktevondsten aangetroffen bij veldprospecties (met alle periodes vanaf neolithicum tot nieuwe tijden vertegenwoordigd), of zijn indicatoren gekend uit cartografische en/of archivalische bronnen (molens, sites met walgracht). In situ bewaarde steentijdartefactensites worden niet verwacht op het plangebied; de controleboringen hebben aangetoond dat er geen afdekkende grondlagen zijn. De archeologische verwachting betreft voornamelijk sites met grondsporen, die zich op geringe afstand onder de bouwvoor zullen bevinden.

Het bestaande gebouw (A) in de noordoosthoek wordt verbouwd en gedeeltelijk afgebroken. Op de westelijke parkeerzone wordt een nieuw gebouw (B) opgericht, gefundeerd op palen. Het bijgebouwtje en de silo worden afgebroken. Er wordt een nieuwe interne wegenis aangelegd, met in het zuidoosten een grote parking. De groenbuffer in het zuidoosten blijft grotendeels behouden. De omgevingsaanleg voorziet in nieuw aan te planten bomen langsheen de zuidgrens en het creëren van smalle groenstroken langs de overige grenzen en op de parking. Ten noorden van gebouwen A en B en ten westen van gebouw B wordt een smalle waterbuffer aangelegd. Onder de nieuwe interne wegenis/verharding worden nieuwe nutsleidingen aangelegd. Het kleine grasveldje in de noordelijke uitstulping blijft ongewijzigd. Het grootste deel van de bodemingrepen gaat niet dieper dan de reeds bestaande verstoring die ontstaan is bij het aanleggen van de huidige verharding en vloer. Enkele uitgravingen gaan wel dieper, deze zijn ofwel sleufvormig (1m breed, 1m diep) ofwel puntsgewijs (ca. 1 x 1m en 1,20m diep).

De geplande werken vinden plaats op een bedrijventerrein, dat reeds zo goed als volledig is bebouwd en verhard. De enige grotere groenzone op het terrein - het noordelijke grasveldje - blijft ongewijzigd bij de geplande werken; de controleboringen hebben echter aangetoond dat er hier tot 75cm diepte geroerde grond aanwezig is. Op de weinige andere niet-verharde plekken toonden de boringen eveneens een verstoord pakket aan tot op een diepte van 65 à 75cm onder maaiveld. Daarnaast vonden op het terrein nivelleringswerken plaats voorafgaand de verharding, waarbij in het noordelijke deel grond werd afgegraven, die daarna vermoedelijke diende als ophoging voor het zuidelijke deel. Dit betekent dat in de noordelijke verharde zone reeds een groot deel van de bovenste bodemlagen zijn weggegraven, en in het zuidelijke deel net worden afgeschermd. Bij de daaropvolgende aanleg van de verharding zal in het noordelijke deel mogelijk het bovenste deel van de C-horizont zijn weggegraven, en daarmee ook een deel van eventueel aanwezige archeologische sporen. Deze gegevens tonen aan dat er op het terrein reeds een zekere graad van verstoring aanwezig is. Los daarvan, zal het grootste deel van de werken niet dieper gaan de reeds bestaande verstoring veroorzaakt door de huidige inrichting van de site. De enkele uitgravingen die wel dieper ingrijpen, zijn beperkt in oppervlakte en ofwel sleufvormig ofwel puntsgewijs. Verder onderzoek van deze locaties zal niet leiden tot nuttige kenniswinst. De oppervlakte is zodanig beperkt en de bodemingrepen vinden deels plaats in reeds verstoorde bodem, waardoor verder onderzoek meer vragen zal oproepen dan beantwoorden en het moeilijk, zoniet onmogelijk zal zijn om bij het aantreffen van een eventuele archeologische sporen hier een correcte interpretatie aan te koppelen. Er kan dan ook niet van kennisvermeerdering gesproken worden, en de kosten-baten analyse zal negatief uitvallen. Omwille van bovenstaande argumenten wordt geen verder vooronderzoek geadviseerd.

5. Bibliografie

- https://inventaris.onroerenderfgoed.be
- https://cai.onroerenderfgoed.be/
- http://www.geopunt.be/kaart
- http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
- http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/
- http://www.ngi.be/topomapviewer/
- https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/5610

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be)..... 7
Figuur 2 Plan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer)..... 8
Figuur 3 Zicht vanaf de inrit naar het noorden (foto genomen op 14/06/2018)..... 9
Figuur 4 Zicht vanaf de inrit naar het noordoosten (foto genomen op 14/06/2018)..... 9
Figuur 5 Zicht vanaf de inrit naar het oosten (foto genomen op 14/06/2018). 10
Figuur 6 Zicht van op de verharding naar het noorden, met duidelijk zichtbaar de afgraving tussen het noordelijke deel van de verharding en de gronden ten noorden ervan (foto genomen op 14/06/2018). 10
Figuur 7 Zicht vanuit het zuidoosten naar het oosten (foto genomen op 14/06/2018)..... 11
Figuur 8 Zicht vanuit het zuidoosten naar het oosten (foto genomen op 14/06/2018)..... 11
Figuur 9 Zicht vanuit het zuidoosten naar het noorden, met zicht op de leegstaande gebouwen (foto genomen op 14/06/2018). 12
Figuur 10 Zicht vanuit het zuidoosten naar het noorden, met zicht op de leegstaande gebouwen (foto genomen op 14/06/2018). 12
Figuur 11 Zicht vanuit het oosten naar het westen (foto genomen op 14/06/2018)..... 13
Figuur 12 Zicht binnen de leegstaande fabrieksgebouwen (foto genomen op 14/06/2018)..... 13
Figuur 13 Zicht binnen de leegstaande fabrieksgebouwen (foto genomen op 14/06/2018)..... 14
Figuur 14 Lokalisering van de boorpunten op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be)..... 15
Figuur 15 Controleboring 1. 15
Figuur 16 Controleboring 2. 16
Figuur 17 Controleboring 3. 16
Figuur 18 Uitsnede uit het inplantingsplan van de geplande werken (bron: initiatiefnemer). 18
Figuur 19 Schetsmatige aanduiding van de geplande bodemingrepen op het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer). 19
Figuur 20 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 20
Figuur 21 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 21
Figuur 22 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be)..... 21
Figuur 23 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). 22
Figuur 24 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be)..... 23
Figuur 25 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be). 23
Figuur 26 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be)..... 24
Figuur 27 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV)..... 25
Figuur 28 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be)..... 26
Figuur 29 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be)..... 26
Figuur 30 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 27
Figuur 31 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be)..... 33
Figuur 32 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be). 33
Figuur 33 Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be). 34
Figuur 34 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be)..... 34

Figuur 35 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI). 35
Figuur 36 Uitsnede uit de loopgravenkaart van 1917 (bron: cartesius.be en NGI). 35
Figuur 37 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be)..... 36
Figuur 38 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be). 36
Figuur 39 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be). 37
Figuur 40 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI). 38

Bijlage: Bouwplannen (bron: initiatiefnemer).

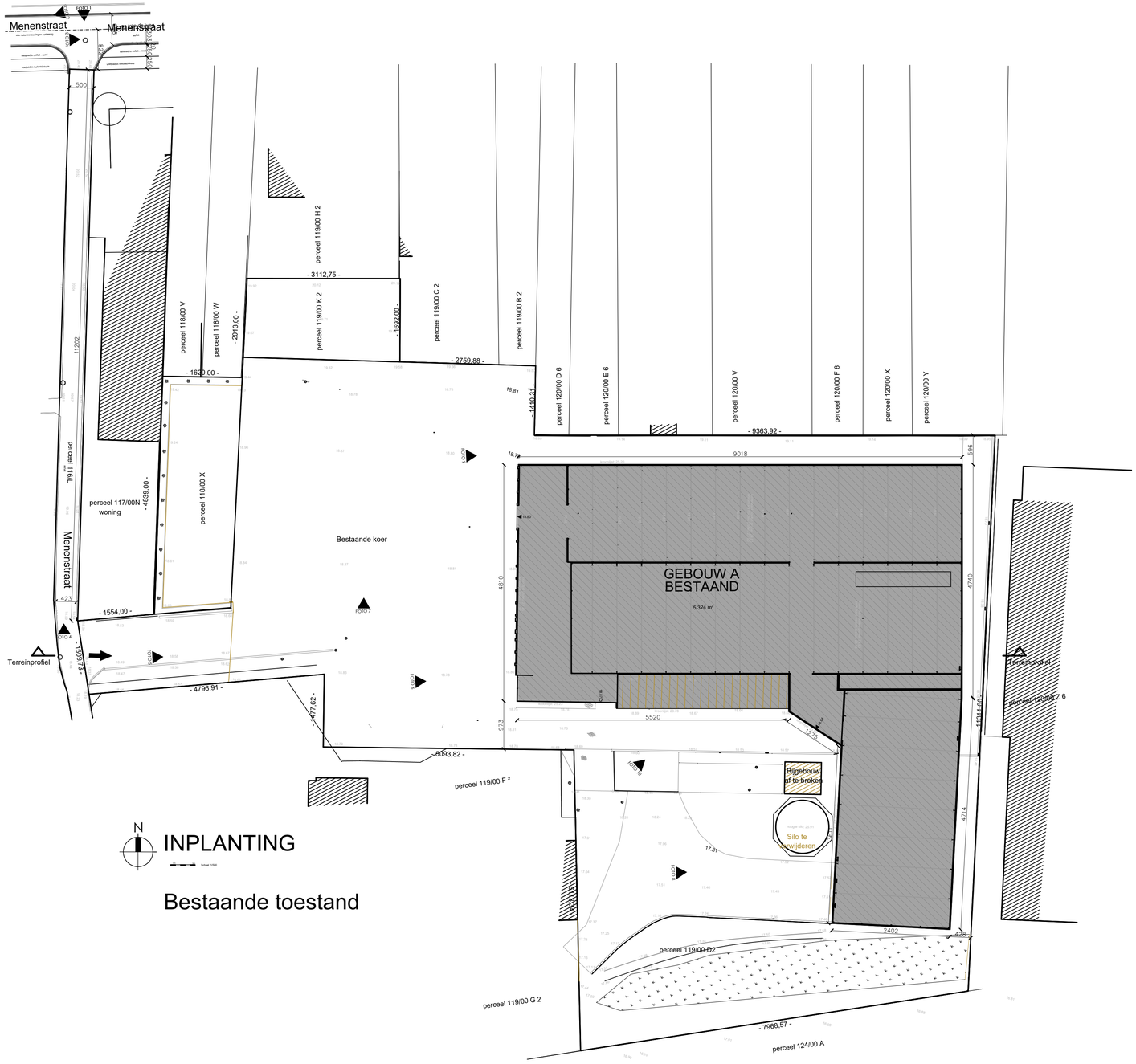

TYBERGHIEN & PARTNERS - 1199 - 20180504 -ONTWIKKELING KMO UNITS -WEVELGEM, MENENSTRAAT

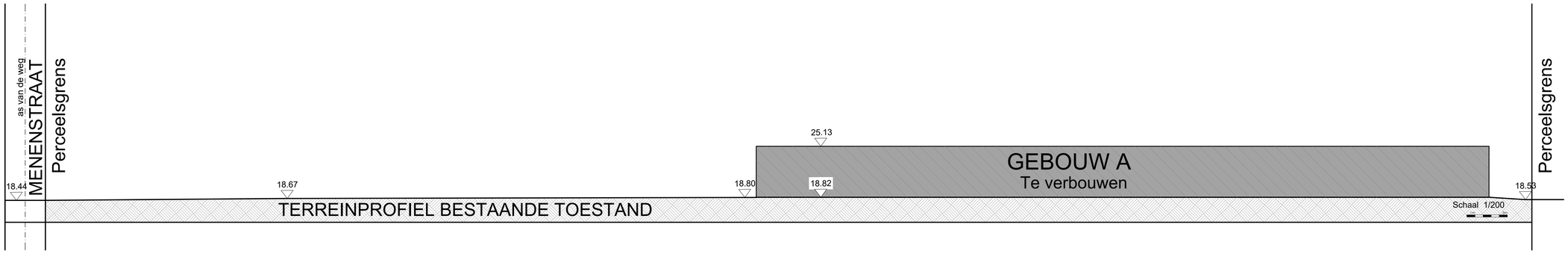
as van de weg
MENENSTRAAT
Perceelsgrens
25.13
GEBOUW A
Te verbouwen
18.44
18.67
18.80
18.82
18.53
TERREINPROFIEL BESTAANDE TOESTAND
Schaal 1/200
Perceelsgrens

TYBERGHIEN & PARTNERS - 1199 - 20180504 -ONTWIKKELING KMO UNITS -WEVELGEM, MENENSTRAAT

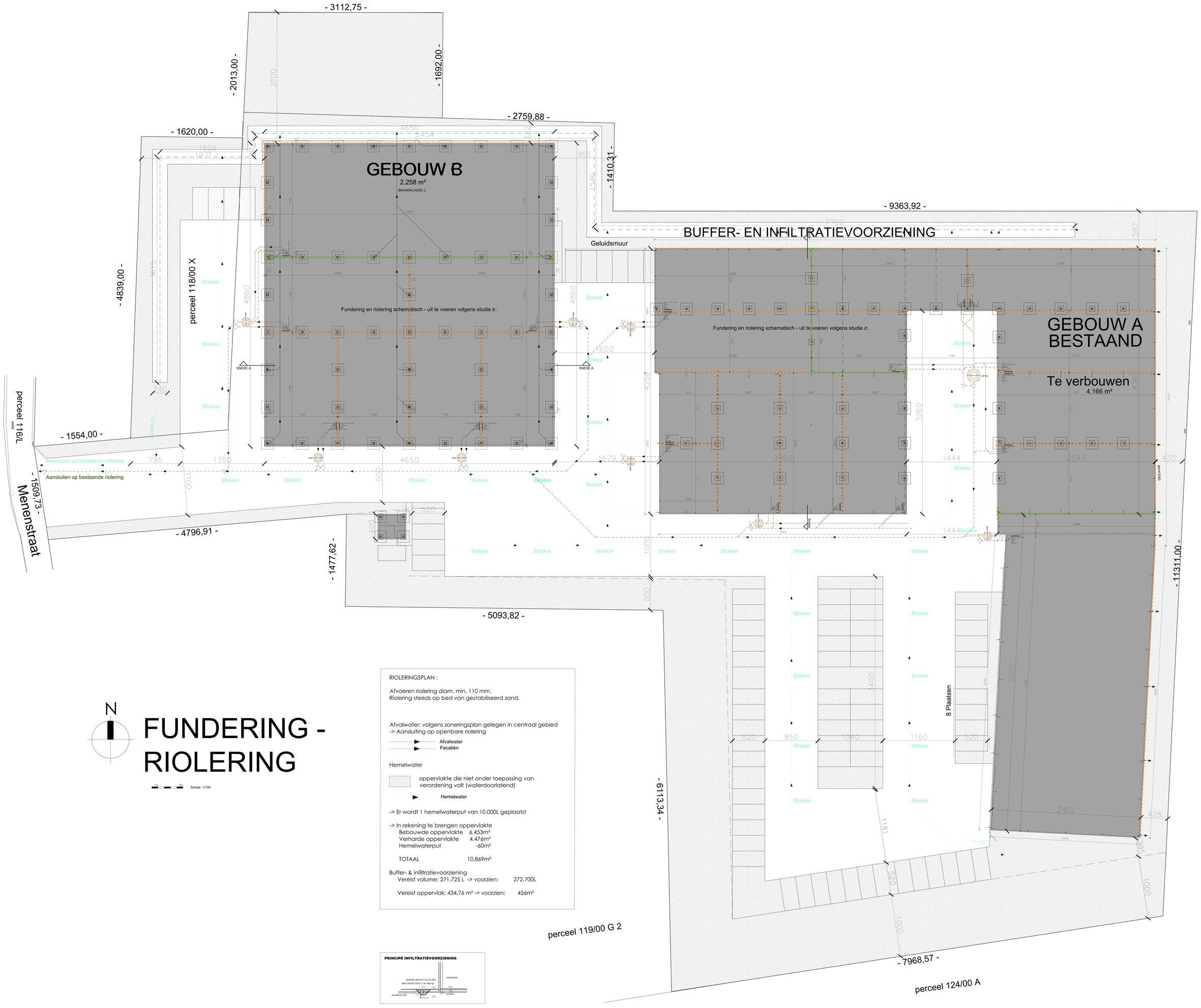

FUNDERING - RIOLERING

Schaal 1/100

RIOLERINGSPLAN :

Afvoeren riolering diam. min. 110 mm.
Riolering steeds op bed van gestabiliseerd zand.

Afvalwater: volgens zoneringsplan gelegen in centraal gebied
-> Aansluiting op openbare riolering

Afvalwater
Fecaliën

Hemelwater

oppervlakte die niet onder toepassing van verordening valt (waterdoorlatend)

Hemelwater

-> Er wordt 1 hemelwaterput van 10.000L geplaatst

-> In rekening te brengen oppervlakte

Bebouwde oppervlakte	6.453m²
Verharde oppervlakte	4.476m²
Hemelwaterput	-60m²
TOTAAL	10.869m²

Buffer- & infiltratievoorziening

Vereist volume: 271.725 L -> voorzien:	272.700L
Vereist oppervlak: 434,76 m² -> voorzien:	456m²

PRINCIPE INFILTRATIEVOORZIENING

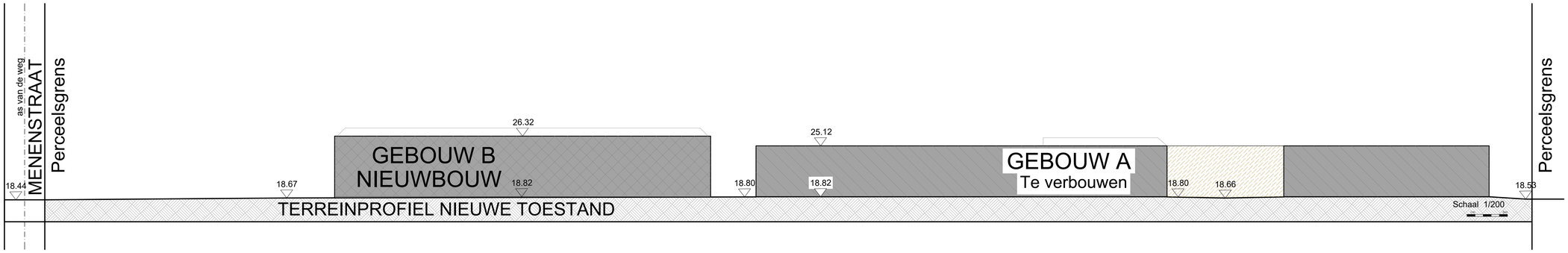
as van de weg
MENENSTRAAT
Perceelsgrens
26.32
GEBOUW B
NIEUWBOUW
25.12
GEBOUW A
Te verbouwen
18.44
18.67
18.82
18.80
18.82
18.80
18.66
18.53
TERREINPROFIEL NIEUWE TOESTAND
Schaal 1/200
Perceelsgrens

NIEUWE BUITENVLOER

BESTAANDE VLOEREN BINNEN WORDEN BEHOUDEN M.U.V. EVENTUELE NOODZAKELIJKE SLEUF TECHNIEKEN (1M BREED, 1M DIEP)

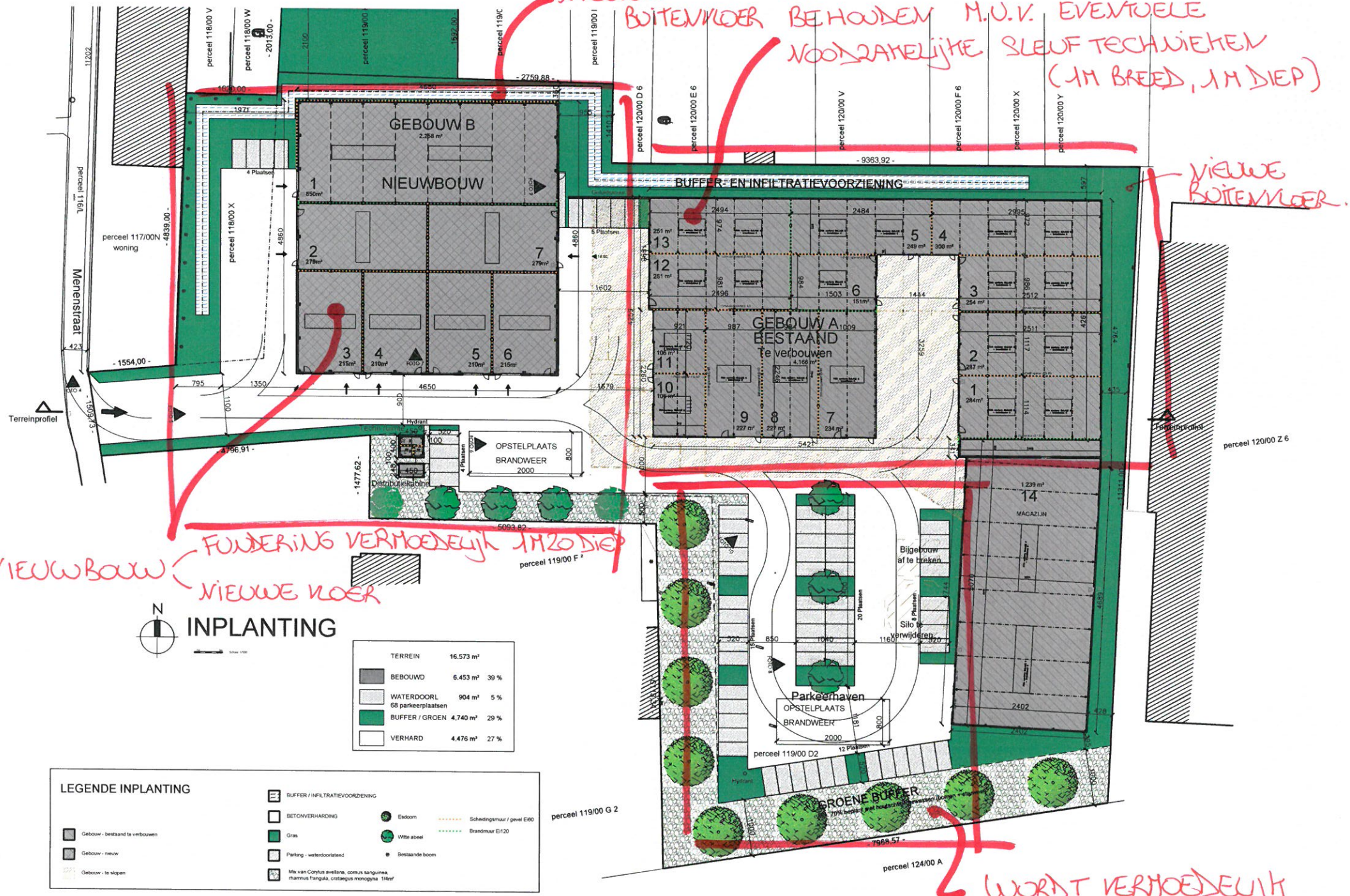

NIEUWE BUITENVLOER.

NIEUWBOUW

FUNDERING VERMOEDELIJK 1M20 DIEP

NIEUWE VLOER

WORDT VERMOEDELIJK BEHOUDEN